

SAJTMUNKÁSKÉPZÉS A VÁLLALATOKNÁL

Egyetemi doktori értekezés

Készítette: ABONYI GYULA

SZEGED

1978

BEVEZETÉS

Felozabedulásunk óta lakosságunk minden osztályának és rétegének műveltségi színvonala emelkedett, de ez a színvonal növekedés a munkásság szakmai képzettségé és műveltségi szintje terén a legszembetűnőbb. Jóllehet a felozabedulás előtti helyzethez viszonyítva látványos eredmények születtek a munkásság műveltségi és iskolázottsági szintje terén, mégis elmarad a szocialista építőmunka mai követelményeitől és a lehetőségektől.

A tudományos-technikai forradalom korában a megfelelő szintű szakmunkásutánpótlás objektív szükségesszerűség.

A szocializmus építése megköveteli az állandóan fejlődő termelést, amelyre csak szakmailag jól képzett, szocialista karakterű szakmunkások képesek. A munkáosztálynak a politikai, társadalmi és gazdasági életben betöltött szerepe indokolja, hogy megkülönböztetett figyelemmel kísérjük a szakmunkás utánpótlás kérdését. Ezért érdeklődésre tarthat számot minden olyan tanulmány, amely ezt a rendkívül szerteágazó kérdéskört vizsgálja valamely aspektusból, elsősorban abból a célból, hogy a tendencia felvázolásával, helyzetkép rajzolásával, ok-okozati összefüggések feltárásával vagy valamely belső, lényegi kapcsolat vagy kapcsolatszer felismerésével hozzájáruljon népgazdaságunk a rendkívül fontos feladatának megoldásához.

Amikor értekezésem témájául a szakmunkásképzésben oly fontos szerepet játszó vállalatok szerepét, illetve a vállalatok és a szakmunkásképző intézet kapcsolatát választottam

tan, elsősorban az vezérelt, hogy a helyzetkép felvázolásával és elemzésével, a problémák feltárásával, illetve javaslatok megtételével - ha szerény mértékben is - de hozzájáruljak a szakmunkásképzés színvonalának emeléséhez.

1. A szakirodalom összefoglalása

Amikor a szakmunkásképzéssel kapcsolatos - rendkívül szerteágazó, témáját széles körből merítő - irodalmat kívánjuk összefoglalni, fejlődését és jelenlegi helyzetét felvázolni, akkor igen nehéz feladatot tűzünk magunk elé. Anélkül, hogy a témakörrel kapcsolatos irodalom értékét megkérdőjeleznénk, meg kell állapítani, hogy az igen szegényes, foghíjas. A szakmunkásképzés igen bonyolult, nehéz és fontos feladatát színvonalas elméleti és gyakorlatban haszonnal forgatható munkák csak esetenként segítik. Bátoran állíthatjuk, hogy a szakképzés és a neveléstudomány mostohagyerekékként kezeli a szakirodalom a szakmunkásképzést, hűz szinte elig szól annak gondjairól és eredményeiről. /Ez az egyetlen iskolatípus, oktatásügyi kérdés, amelyről mindezekig nem jelent meg szakirodalmi munka sem./

Amikor a szakmunkásképzés felszabadulása utáni irodalmat tanulmányozzuk, akkor legfontosabb forrásmunkaként a témakörrel kapcsolatos párt- és kormányhatározatokat, állásfoglalásokat, különböző tájékoztatókat és felhívásokat kell megjelölnünk. Ezek közül a legfontosabbak, amelyek a szakmunkásképzés fejlődésében meghatározó szerepet játszottak:

Az iskolák államosításáról 1948-ban kiadott törvény

Az 1949. évi IV. törvény /Ipari tanuló törvény/

Az 1961. évi III. törvény /Oktatási reformtörvény/

Az MSzMP KB 1963. december 9.-i határozata

/A középiskola általánossá tételének perspektivikus tervéről/

Az MSzMP KB 1965. június 8.-i határozata

A szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény

A 13/1969. /XII. 30./ MDM. számú rendelet

/Az 1969. évi VI. törvény végrehajtási utasítása/

Az MSzMP KB 1972. június 14-15.-i ülésén az "Állami oktatás helyzete és feladatai"-ról hozott határozat

A 2038/1973/XI. 13./ sz. Mt. határozat "A szakmunkásképzés korszerűsítésének és az anyagi ellátás fejlesztésének meggyorsításáról, valamint a vállalatok szerepének fokozásáról"

Az MSzMP X. és XI. kongresszusának a szakmunkásképzésről szóló határozatai.

Az iparitanuló képzés fejlődésében nagy szerepet játszott az iskolák államossításáról 1948-ban kiadott törvény. Eszerint valamennyi iskolát és kollégiumot az állam vett át és gondoskodott azok fenntartásáról. Megtörténtek az első lépések a fejlett, nagyüzemi tanulóképzés létrehozására is. Az első hároméves népgazdasági terv jelentős összeget biztosított iparitanuló intézmények építésére. Csepelen megépült az első nagy befogadóképességű - a mai napig is az egyik legnevesebb - tanműhellyel ellátott iskola.

A szocialista szakmunkásképzés kezdetét az 1949. évi

IV. törvénytől számítjuk. E törvény - többek között - kimondja, hogy a tanonc helyett a tanuló elnevezés lép életbe /2. §/; a tanulót csak szakmájához tartozó, vagy azzal kapcsolatos munkákkal szabad foglalkoztatni /21. §/; testi fenytésben nem részesíthető; 18 éven alul 24 munkanap szabadság illeti meg /22. §/.

Az 1949-es iparitanuló-törvény egyrészt a szakmunkásképzés színvonalának emelését kívánta elősegíteni, másrészt az ipari és kereskedelmi tanulók védelmét teremtette meg. Az iparitanulóképzés szervezetén nem változtatott, de felhatalmazta a Minisztertanácsot a szakmunkásképzés átszervezésére. A Minisztertanács élt a felhatalmazással és 1950-ben megalakította a Munkaerőtartalékok Hivatalát /MTH/. Ezzel indult meg a népgazdasági igényekkel és lehetőségekkel összehangolt képzés szervezése és kiépítése.

Az 1960-as évek elején újabb korszak kezdődött a szakmunkásképzés fejlődésében. A népgazdaság munkaerőtartalékai kimerültek, a munkaerőgazdálkodásban az intenzív gazdálkodás szükségessége került előtérbe. Nagy hangsúlyt kapott az a felismerés, hogy a termelés technikai szintjének emelkedésére, a termelés és a termelőeszközök növekedésére a szakképzett munkaerő - e ezen belül a szakmunkás - döntő hatást gyakorol. Emiatt a korábbi mennyiségi növeledési elképzelésekkel szemben az életmunkával való takarékoság, a minőségi munkaerő képzése és alkalmazása került

előtérbe.

Igy született meg az 1961. évi III. törvény, amely a képzés tartalmának korszerűsítésével, a tanulás és a termelőmunka összekapcsolásával, valamint a képzés kommunista nevelőhatásának fokozásával kapcsolatban tett intézkedéseivel újabb előrelépés kezdetét teremtette meg.

A továbblépés útját az MSZMP Politikai Bizottságának "A középiskola általánossá tételének perspektivikus terve" tárgyában 1963. dec. 9-én hozott határozata jelentette, mely kimondja a hagyományos szakmunkásképzés fejlesztésének szükségességét és azt, hogy a képzés 1970-ig nem csökkenthető.

Az MSZMP Politikai Bizottságának 1965. június 8.-i ülése sok fontos intézkedést eredményezett. A határozat megállapítja, hogy a középfoku képzés kiterjesztésének reális útja nem egyedül az, hogy minden tanuló középiskolában tanuljon tovább, hanem, hogy az ifjúság számottevő része szakmunkássá váljon. E határozat leszögezi, hogy a jövőben a szakmunkásokat minden szakmában egységesen a szakmunkás-tanuló-iskola rendszerben kell képezni, továbbá a tananyagot a képzési időtartam növelése nélkül fokozatosan korszerűsíteni kell. E határozat nyomán került sor a képzés színvonalának emelése érdekében az u.n. emeltszintű /"B" tagozat/ bevezetésére, s ezzel megszűnt a szakmunkásképzés - továbbtanulás szempontjából - "zeákutca" jellege. A vas, fa és a vegyipari szakmákban - ugyancsak a képzés

szinvonalának emelése érdekében - közös alapképzés valósult meg.

Az új gazdaságirányítási rendszer nagyobb követelményeket támasztott a szakmunkások képzettségével szemben. Korszerű technológiai ismeretekkel rendelkező, a bonyolultabb gépeket, berendezéseket kezelni tudó, magasabb szinten is sokoldalúan képzett szakmunkásokat kívánt. A nemzetközi munkamegosztásban való részvétel megkívánta a korszerűtlen gyártmányok megszüntetését, illetve felcserélését a keresletnek megfelelő gyártmányokra. Ezekre a változásokra a szakképzett munkaerőt széleskörű elméleti és gyakorlati képzéssel kellett felkészíteni.

Ezért került sor a III. ötéves terv időszakában a szakmunkásképzés korszerűsítési reformterveinek kidolgozására. Ehhez az 1969. évi VI. törvény és annak végrehajtási utasítása teremtette meg az alapot.

E törvény kimondta, hogy

- a./ a szakmunkásképző iskola a közoktatási rendszer szerves része
- b./ a szakmunkásképzés alapvető kérdéseiben tartalmi és szervezeti egységnek kell érvényesülnie
- c./ a tanuló az iskolai és a vállalati /üzemi/ termelőmunka összehangolt folyamatában és légkörében válik szakmunkássá
- d./ a szakmunkásnak készülő fiatalokat tanulónak és nem kezdő szakmunkásnak kell tekinteni

a./ A tanulók gyakorlati oktatását csak olyan vállalatnál lehet megszervezni, amelynél megvannak az eredményes szakmai képzéshez és a neveléshez szükséges feltételek.

A fentiekből adódóan a szakmunkásképzés korszerűsítésének fő célkitűzései az alábbiak:

a./ annyiféle szakmában és olyan szakmai strukturában kell képezni a szakmunkásokat, amelyeneket a különböző vállalatok összesített igényei megkövetelnek

b./ a fiatal szakmunkás viszonylag sokoldalúan képzett, a rokon szakmák alapjaiban is jártos, a szakma gyakorlatára elméletileg is kiművelt legyen, s ezáltal gyors reagáló és átállítási képességgel rendelkezzők

c./ a szakmák zömében az elvégzett tanulmányok ne csak a szakmunkásképesítésnek feleljenek meg, hanem adjanak lehetőséget a középiskolai végzettség /az érettségi/ rövid idő alatti megszerzésére is.

Az állami oktatás helyzetéről és feladatainak meghatározásáról szóló 1972. június 14-15.-i MSZMP KB-i határozat megállapítja, hogy 1961-ben az oktatási rendszer egészét átfogó reformra került sor. A reform tapasztalatait, eredményeit és gondjait a KB elemezte, majd ennek alapján a Politikai Bizottság korrekciókra hozott határozatot.

Ez azért vált szükségessé, mert a szakmunkásképzést az 1960-as évek elején visszavetette fejlődésében a középfo-
ku oktatás általánossá tételének meghirdetése. A szakmun-
kásképző iskolatípus vezette le a demográfiai hullámot,
s ennek ellenére mégsem jutott elég személyi és tárgyi fej-
lesztés 1965 után sem a szakmunkásképző iskoláknak. A szak-
munkásképző intézetekben folyó szakmai képzés irányítása
és ellenőrzése egyrészt a megyei tanácsok, másrészt a
Művelődésügyi, a Munkaügyi /Mezőgazdaság- és Élelmiszer-
ügyi, valamint a Belkereskedelmi/ Minisztérium feladata.
E szervek gondoskodnak arról, hogy a vállalatok, üzemek,
/gazdaságok/ tanműhelyeket, /gyakorlóterületeket/ bocsá-
ssanak az iskolák rendelkezésére.

Határozat született továbbá arról, hogy az alsó- és
középfoku oktatás tananyagát a 70-es évek második felében
fokozatosan módosítani kell, illetve újjal kell felválta-
ni, s ez u.n. hagyományos és emeltszintű oktatást egysége-
síteni kell. A szakmunkásképző intézetekben és a szakközép-
iskolákban folyó képzés tartalmát és a létszámokat össze
kell hangolni, s e két iskolatípus-hálózatot egybehangol-
tan kell fejleszteni. Ugyanakkor a fejlesztésnél arra
kell törekedni, hogy a szakmunkásképzés működési felté-
telei fokozatosan megközelítsék a középiskoláét.

Az 1972. jun. 14-15.-i párthatározat határozottan
leesőgezi és kimondja, hogy az általános iskolák mellett
a szakmunkásképzés fejlesztése a legfontosabb oktatás-

politikai kérdés, mivel a munkáscsztály jelentős részének utánpótlása, a munka termelékenységének növekedése nem kis részben ezzel függ össze.

Az 1972. jun. 14-15.-i KB ülés határozataival összefüggésben a Minisztertanács több ízben foglalkozott a szakmunkásképzés helyzetével és fejlesztésének egy-egy fontos kérdésével. Ezek sorában hozta meg a 2038/1973./XI.13./sz. határozatot "A szakmunkásképzés korszerűsítésének és az anyagi ellátás fejlesztésének meggyorsításáról, valamint a vállalatok szerepének fokozásáról". A határozat meghozatalát több körülmény indokolta. Elsősorban az, hogy azok a 10 évre előirányzott korszerűsítési és fejlesztési tervek, amelyek 1970-ben kerültek megfogalmazásra, mind az állami, mind a vállalati eszközök fokozottabb igénybevételeit indokolják. A határozat ezzel összefüggésben "... megállapítja, hogy a szakmunkásképzés szerkezeti, tartalmi és pedagógiai korszerűsítése 1970 óta a kívánatos minőségben és ütemben halad: a tananyag korszerűsítésétől, a megnövekedett követelményektől azonban az anyagi ellátás fejlesztése a számottevő fejlesztés ellenére elmarad. Tekintettel arra, hogy a szakmunkás-utánpótlás nevelése társadalmi-gazdasági előrehaladásunk egyik igen fontos kérdése, a képzés korszerűsítési folyamatát, ezen belül az anyagi ellátás fejlesztését is lehetőség szerint gyorsítani kell és jelentősen fokozni kell a vállalatoknak a képzésben betöltött szerepét."

A határozat a feltételek javítását szolgáló fejlesztés meggyorsítása érdekében előírta:

a./ A közép- és hosszútávú tervekben a szakmunkásképzés fejlesztésére különös figyelmet kell fordítani, hogy a lehetséges mértékben meggyorsuljon az intézmény-hálózat korszerűsítése és fejlesztése.

Minden lehetséges eszköz felhasználásával biztosítani kell, hogy minél előbb megvalósuljanak a képzési célkitűzéseknek és tartalmi követelményeknek megfelelő személyi és tárgyi feltételek, olyan szervezésben, hogy

- az elsőévesek alapképzését jól felszerelt iskolai vagy vállalati tanműhelyben
- a másodikévesek rokon szakmák alapjait is magába foglaló képzését termelő-üzemi gépekkel, berendezésekkel felszerelt üzemi tanműhelyben vagy csoportos oktatási helyeken
- a harmadévesek speciális képzését az ágazat, illetve az üzem sajátosságainak megfelelő munkahelyeken /brigádokban/ lehessen biztosítani.

b./ A vállalati gyakorlati oktatási helyeknek az iskolai hálózattal és az igényekkel arányos fejlesztése, továbbá a tárgyi feltételeknek a tantervi követelményekkel összehangolt megteremtése érdekében a képzés főhatósági irányítását ellátó minisztériumoknak ki kell dolgozniuk és a vállalatok,

valamint a megyei tanácsok rendelkezésére kell bocsátaniuk a fejlesztési irányelveket, a tanmühelyi és a csoportos oktatáshoz szükséges felszerelések normatíváit.

Az MSZMP X. kongresszusa /1970. novemberében/ is foglalkozott a közoktatással, a szakmunkásképzéssel, s megállapította, hogy "Társadalmunk szocialista fejlődésének egyik alapkérdése a dolgozók általános műveltségének emelése és szakképzettségének növelése. Oktatási rendszerünk magasabb színvonalra emelése a társadalom szocialista fejlődésének egyik fő követelménye. Ezért szükséges, hogy a párt és a kormányzat vezető szervei vizsgálják meg az állami oktatás egész rendszerét, s gondoskodjanak megfelelő irányu továbbfejlesztéséről. Ez sokrétű feladat, mely megköveteli ... a közoktatás, a kommunista szakemberképzés ... további tökéletesítését." A kongresszus ugyanakkor az oktatási rendszerrel szemben támasztott követelményt is meghatározta, miszerint az ország számára jól képzett, kötelességtudó, művelt, világnézetileg szilárd, szocialista erkölcsű szakembereket kell képezni.

Az MSZMP XI. kongresszusa /1975. márciusában/ ismételtén foglalkozott az állami oktatás helyzetével, a szakmunkásképzéssel. Tudvalevő, hogy a XI. kongresszus - a X. kongresszushoz hasonlóan - ismételtén megállapította, hogy szocialista céljaink megkívánják a dolgozók műveltségének és szakképzettségének további emelését és állandó megújítását. Ugyanakkor konkrétan kimondta, hogy "az előttünk

álló években tovább kell fejleszteni általában a közoktatást, különösen az általános iskolai és a szakmunkásképzést és továbbképzést."

A témakörrel kapcsolatos szakirodalom áttekintésekor megkülönböztetett figyelmet érdemelnek a Munkaügyi Minisztérium különböző kiadványai, amelyek elsősorban abból a célból készültek, hogy a négy évvel ezelőtt beindult szakmunkásképző iskolai vezetők továbbképzéséhez segédanyagot biztosítsanak. A szocialista szakmunkásképzés 25. évfordulója alkalmából "25 éves a szakmunkásképzés" c. kiadványt juttatott el az iskolákhoz az osztályfőnökök számára. E munka elsősorban történetiségében tárgyalja a szakmunkásképzés főbb állomásait.

Meg kell jegyeznünk, hogy sok esetben - bár korántsem összhangban a téma jelentőségével és fontosságával - foglalkoznak folyóirataink is /napilapok, hetilapok és speciális profilu egyéb szaklapok/ a szakmunkásképzés valamely széles körben érdeklődésre számot tartó kérdésével. Itt kell megemlítenünk a Népszabadság "Iskola és társadalom" rovatában megjelenő cikkeit, melyek elsősorban átfogó, területi differenciáltságot nem mutató kérdéseket választja tárgyként. Bár ritkán, de mégis akad néha a szakmunkásképzés témájához közvetlen, vagy közvetve kapcsolódó kisebb lélegzetű tanulmány a Valóságban, a Társadalmi Szemlében, a Magyar Tudományban, a Köznevelésben és a Magyarországon.

A fenti folyóiratok közül a vizsgált témát illető fontossága miatt feltétlen ki kell emelnünk a Szakmunkásnevelést és a Középfoku Szakoktatást. /Sajnos az utóbbi 1975. decemberétől megszűnt./ Ezek értékelésénél elsősorban disszertációm témájához jobban kapcsolódó profilu szakmunkásnevelésre szoritkozom.

Örvendetes dolog, hogy a havilap életében /27 éve jelent meg az első száma/ igen pozitív változások következtek be. E progresszív változásokat nem csupán a leköszölt tanulmányok témáinak változása, egészségesebb strukturája eredményezte, hanem igen számottevő a cikkek hasznosságának tartalmi vonatkozásu fejlődése is. Különösen szembetűnő minőségi változás következett be 1971-1972 óta, amely minden valószínűség szerint a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény és az MSZMP Központi Bizottsága 1972. júniusi határozatának következménye.

Míg a Szakmunkásnevelés c. folyóirat 1971-ig tulnyomórészt az oktatás korszerűsítésével kapcsolatos elméleti és módszertani kérdésekkel foglalkozott, addig napjainkban cikkeinek témája közelebb áll a napi, aktuális problémákhoz. Érdekes módon disszertációm témájához kapcsolódó tanulmányok /mármint a gyakorlati oktatás kérdése, illetve az iskola és a vállalatok kapcsolata/ évenkénti száma - elsősorban az elmúlt 10-15 évben - bár számszerűen kevés, de növekvő tendenciát mutat.

2. Az alkalmazott módszer

Az értekezés készítése során nehéz alkalmazni a legkorszerűbb kutatási módszereket, mert a szakmunkásképzésről csak kevés KSH által leközült idő- és területsoros - megbízható adattal rendelkezünk. Ezért a legtöbb statisztikai adatot magam gyűjtöttem össze. Az adatok egy része a mintavétel szabályainak megfelelően reprezentatív, más része pedig teljeskörű felmérés eredménye.

Az értekezés jelentős hányadában a pedagógiai szakirodalomban leginkább elterjedt - megfigyeléseken alapuló - leíró, elemező módszert alkalmaztam.

A VÁLLALATI SZAKMUNKÁSKÉPZÉS SZEMÉLYI FELTÉTELEI

Az 1961. évi III. törvény, a pedagógusokkal szemben támasztott - lényegében ma is érvényes - követelményeket az alábbiak szerint írta elő:

"Az oktatási intézményekben olyan megfelelő képesítésű oktató működhet, aki világnézeti, erkölcsi, politikai, pedagógiai és szakmai szempontból egyaránt alkalmas arra, hogy az ifjúságot szocialista szellemben nevelje és előkészítse a gyakorlati életre. Az oktatási intézmény oktatóinak kötelességük, hogy szakmai, gyakorlati és pedagógiai felkészültségük színvonalát állandóan növeljék, eszmei-politikai képzettségüket fejlesszék."

Nézzük meg a továbbiakban, melyek a szakoktatókkal szemben támasztott konkrét követelmények, elvárások.

a./ Szakmai felkészültség, iskolai végzettség, szakmai gyakorlat.

A szakoktatónak kiváló szakembernek kell lennie. Ezt jó elméleti felkészültsége, s a szakmában - az effektív termelőmunkában - eltöltött alkotó tevékenysége nyomán kialakult gyakorlati készsége biztosítja.

b./ Pedagógiai képzettség

A megszerzett tudást tanulóinak át kell adnia, az oktatás folyamatában hasznosítani kell. Ehhez az ösz-

tönös megérzés nem elég, feltétlenül tudatosság, egy szóval a pedagógiai képzettség mindenképpen szükséges. Az egyéni tudás azonban még nem jelent oktatói kvalitást, s ezért nemcsak ismerni kell a marxista pedagógia alapelveit, hanem meg is kell tudnia ezokat valószínűsíteni a mindennapok gyakorlatában.

c./ Materialista világnézet; politikai tájékozottság

A politikai tevékenység az élet valamennyi területét - így a pedagógiát is - áthatja, s a szakoktató egyben politikai nevelő is. Politikai, társadalmi kérdésekben sem lehet járatlan, hiszen nem kevesebbről van szó, mint a - társadalom vezető osztályának - munkásozrtály utánpótlásának neveléséről. A felvetődő kérdésre objektív felelet csak akkor tud adni, ha világnézete tudományos alapon, a marxizmus-leninizmus talóján áll és ismeretei naprakészek.

d./ Általános műveltség

A tanulók ma már természetesen vesznek azt, hogy a szakmai problémákon túl az elméleti ismeretekkel kapcsolatos és egyéb más problémáikkal is bizalommal fordulhasanak oktatóikhoz. Ahhoz, hogy a kérdésekre jól tudjon válaszolni, általános műveltséggel is rendelkeznie kell. Az általános műveltség esetleges hiánya egyrészt az oktató-nevelő munka, másrészt a tekintély csökkenését vonja maga után.

e./ Erkölcsi tulajdonságok

Mivel a szakoktatónak a gyakorlati oktatás mellett a fiatalok erkölcsi formálása is alapvető feladata, ezért elengedhetetlenül fontos, hogy morális szempontból kifogástalan magatartásu legyen és szeresse a tanulóifjúságot.

f./ Érdeklődés az új iránt, permanens tanulás, az önképzés igénye

A tudományos-technikai forradalom következtében a fejlődés gyorsuló menete társadalmi szükségletté teszi a szakképzés, a művelés permanens^s tételét. Mindinkább elengedhetetlenné válik a rendszeres és alkalomszerű, a képesítő és nem képesítő jellegű, a kötelező és önkéntes továbbképzés. Amennyiben a szakoktató fogékony az új iránt, kialakult benne az önképzés igénye, "lépést tud tartani" elsősorban a tevékenységéhez kapcsolódó legújabb tudományos eredményekkel, úgy nagymértékben növelheti az oktatás-nevelés hatékonyságát és korszerűségét.

g./ Előadókészség, hibátlan beszéd

Az oktatásban különösen fontos annak ismerete, hogy a hibátlan, magyaros, szabatos beszéd révén a gondolatok világosságát, a mondanivaló érzelmi-akarati hatását nagymértékben fokozni lehet.

A felsorolásból kitűnik, hogy a szakoktatókkal szemben támasztott társadalmi elvárások, követelmények jelentősek. A követelményrendszer egyes elemei szorosan össze-

függnek, azok egymástól el nem választhatók. Az egyik erősödése a többi összetevőre is kihat és természetesen az fordítva is igaz. Ez is aláhuzza azt, hogy a követelmények mindegyike egyforma jelentőségű, egyik a másik elő nem helyezhető, attól el nem választható, s azzal szembe nem állítható. A pedagógus képzésének megszerzése tehát éppoly fontos, mint a műszaki vagy politikai képzésé. Mi azt valljuk: a nevelést-oktatást-képzést a szakmai, pedagógiai, politikai, erkölcsi, emberi szempontból legalkalmasabb, olyan szakoktatók végezzék, akik lépést tudnak tartani a megnövekedett követelményekkel.

A szakmunkásképző iskolába járó tanulók a társadalom vezető osztályának, a munkáscsztálynak tagjai lesznek, s ebből adódik, hogy ez a fajta oktatás-nevelés egyben nagy jelentőséggel bíró politikai feladat is. Tanulóinkból olyan szakmunkásokat kell képeznünk, akik az elsajátított ismereteket aktív módon fel tudják használni a társadalom és önmaguk hasznára, akik a továbbtanulás-továbbképzés révén alkalmazkodni tudnak a változó termelési körülményekhez, mert korszerű szakmai és általános műveltségük, szocialista erkölcsük és gondolkodásuk ezt lehetővé teszi, olyan szakembereket, akik valóban szocialista karakterű szakmunkások. Ezek a szakmunkások testesítik meg tehát nevelési célunkat: sokoldalú, kommunista jellemvonásokkal rendelkező, magasán képzett szakembereket.

A követelmények adottak. Kérdés, mennyire tudja a szakmunkásképzés azokat megvalósítani. A szakmunkásképzésről alkotott 1969. évi VI. törvény megjelenése, de különösen az MSZMP KB-nek "Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai"-ról 1972-ben hozott határozata óta a szakmunkásképzés személyi /és tárgyi/ feltételei a korábbi évekhez viszonyítva jelentős mértékben javultak. A számottevő fejlődés ellenére azonban látnunk kell azt is, hogy ma még kevés a szakmunkásképzésben tevékenykedő azon szakoktatók /főhivatású intézeti és vállalati szakoktatók, szakmunkás-szakoktatók, mesterek/ száma, akiknek felkészültsége a követelményeknek maradéktalanul megfelel.

A tanulók gyakorlati képzését egyrészt csoportos oktatás keretén belül intézeti és vállalati állományú főhivatású szakoktatók végzik, másrészt u.n. "szórvány" /egyedi/ oktatási formában biztosítjuk. /A tanulók vállalatoknál, üzemeknél szakmunkások, másképp nevezve u.n. szakmunkás-szakoktatók, a magánkisiparban pedig mesterek mellett sajátítják el a gyakorlati ismereteket./ Közismert, hogy a csoportos oktatás főként I.-II. évfolyamon eredményesebb mint a szórvány képzés, ezért erre törekedtünk - és törekszünk a lehetőségeken belül a továbbiakban is - hogy ezt az oktatási formát tegyük általánossá. Ehhez viszont a főhivatású intézeti szakoktatók létszámát növelnünk kellett.

Iskolánk a szegedi 600. sz. Ipari Szakmunkásképző

Intézet 23 szakmában, főként vasipari, kisebb részben építőipari szakmunkásokat képez. Az 1977/78. évi tanulólétszá-
munk 1388 fő, oktatói létszámunk pedig az alábbi:

50 fő intézeti állományú főhivatású szakoktató	
22 fő vállalkozati	" " "
<u>102 fő</u>	" " szakmunkás-szakoktató

Összesen:

174 fő

A főhivatású intézeti szakoktatók több mint 25 %-a 1974 óta dolgozik intézetünkönél. Ettől az évtől kezdve növeltük nagymértékben a csoportos oktatásban részesülő tanulók létszámát - a szórványképzés rovására. Az új szakoktatók alkalmazásánál, kinevezésénél messzemenően figyelembe vettük az MSZMP KB-nek a munkáseosztály társadalmi szerepének fejlesztéséről, helyzetének további javításáról 1974-ben hozott határozatot, mely előírja:

"A legjobb üzemi dolgozókat, műszaki vezetőket, művezetőket be kell vonni a szakmunkásképző intézetek tan-
személyzetének körébe, egyidejűleg nagy gondot fordítva az ott dolgozó pedagógusi kar színvonalának, összetételé-
nek javítására."

Gondot fordítottunk arra, hogy kiváló műszaki fel-
készültségű, hosszabb üzemi gyakorlattal rendelkező,
olyan emberek kerüljenek szakoktatói munkakörbe, akik ele-
get tudnak tenni a velük szemben támasztott - az előzőek-

ben megfogalmazott - követelményeknek. Iskolánk és a vállalatok közötti jó kapcsolat tette lehetővé, hogy azokat a dolgozókat, akiket alkalmazni kívántunk - a jelenlegi szűkös munkaerőhelyzetben is - készségesen rendelkezésünkre bocsátották. Meg kell azonban jegyezni azt is, hogy az oktatói állomány öszetételének javítását szolgáló új felvételek egyrészt a minőségi cserék végett váltak szükségessé, mivel azok, akik nem tettek eleget a követelményeknek, fokozatosan "lemorzsolódtak". S éppen az ő példájuk bizonyítja: nagy károkat okozhat, ha elsősorban pedagógiaileg - de más vonatkozásban is - megalapozatlan a tanulókkal foglalkozó szakoktatók tevékenysége. Ahhoz, hogy a szakoktatók pedagógiai-műszaki szemlélete a társadalmi igényeknek, elvárásoknak megfelelően formálódjon, az iskola-vezetés részéről még további erőfeszítésekre van szükség. Ma még nem eléggé általános az új tudományos eredményekkel való lépéstartás sem pedagógiai, sem műszaki téren. Ezért jelentős, hogy szakoktatóinkkal való megbeszélés alapján közösen döntöttünk: az 1977/78-as tanévtől kezdve mindenki, legyen az vezető vagy beosztott - aki állami oklevél-szerző tanulmányokat nem folytat - továbbképzzi magát egyéni tanulással, kutatással, vagy más módon /előadások látogatása, TV, rádió vonatkozó adásainak figyelemmel kísérése, stb./.

Nézzük meg a továbbiakban, milyen a gyakorlati oktatást végző

a./ főhivatásu intézeti szakoktatók

b./ " vállalati "

c./ szakmunkás-szakoktatók, mesterek

felkészültsége.

ad a/ Csongrád megye 7 ipari szakmunkásképző intézete közül a legnagyobb pedagógusi és tanulói létszámmal iskolánk funkcionál, de országos összehasonlításban is a nagylétszámú szakmunkásképző iskolák közé tartozik. Megyei vonatkozásban - nappali tagozaton - minden 3. ipari szakmunkás kiképzését mi végezzük, s itt tevékenykedik a 140 főe megyei oktatói létszám 35 %-a, összesen 50 fő /1. sz. táblázat/.

Érdemes tehát az 1. sz. táblázat alapján összehasonlítást tenni intézetünk és a megye többi ipari szakmunkásképző intézete között, hogy milyen eltérés mutatkozik a főhivatásu intézeti szakoktatók pedagógiai végzettsége vonatkozásában.

Megyei vonatkozásban is kevés, mindössze 19,3 % a pedagógiai képesítésű főhivatásu intézeti szakoktatók aránya, iskolánk azonban ettől az értéktől is 9,3 %-kal elmarad. /A pedagógiai képesítésűek kategóriába, felügyeleti szerveink mintegy 1 éve történt állásfoglalása szerint csak azok sorolhatók, akik egyetemeken, főiskolákon, tanítóképzőkben tanári, tanítói vagy műszaki-szaktanítói oklevelet szereztek./ Szakoktatóink a pedagógiában, s főként a pedagógia gyakorlatában nem járatlanok, bizonyítja ezt az is, hogy a Munkaügyi Minisztérium által szerve-

A Csongrád megyei Ipari Szakmunkásképző Intézetek állományába tartozó főhivatású szakoktatók létszáma munkakör szerint. /1977. IX.15-i állapot/

1. sz. táblázat

Képesítés	Iskola melletti		Vállalati		Vállalati csoportos okt.végző		Vállalati szorgvány képzést ellenőrz		Százalékos érték	
	tanműhelyben oktató									
	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.
	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.	Össz.
	ből.	ből.	ből.	ből.	ből.	ből.	ből.	ből.	ből.	ből.
	600.	600.	600.	600.	600.	600.	600.	600.	600.	600.
	Int.	Int.	Int.	Int.	Int.	Int.	Int.	Int.	Int.	Int.
Ped.képesítéssel	8	16	3	-	-	3	-	27	19,3	10
Ped.kép. nélkül	32	40	7	34	25	7	1	113	80,7	90
Összesen:	40	56	10	34	25	10	1	140	100,0	100
Össz.-ből ped. tanf. végzett	26	31	6	20	15	6	1	83	59,2	62

hogy 5 éven belül a műszaki oktatói - a kereskedelmi és vendéglátóipari iskolákban a szakoktatói - képesítést megszerzi, továbbá

c./ azokban a szakmákban, amelyekben az "a" - "b" pontok szerinti végzettségűekkel - a jelentkezők hiányában - a szakoktatói álláshelyeket nem lehet betölteni, szakmunkásbizonyítvánnyal és legalább 5 éves szakmai gyakorlattal rendelkező szakembert, ha vállalja, hogy a képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter által meghatározott szakoktatói tanfolyamot 5 éven belül elvégzi. /A szakmunkásképzésről alkotott rendelet ebben az esetben elismeri pedagógiai képzettségnek a MŰM. Pedagógiai tanfolyamot./

Iskolánk szakoktatóinak képzettségén - főként pedagógiai vonalon - feltétlenül javítani kell. Igazgatótanácsunk ezeket az adatokat elemezve felmérte, hogy évente hány szakoktató állami oklevélszerző továbbképzését tudja biztosítani és az érdekeltekkel történt megbeszélés után elkészítette az 1978-83-as tanévekre szóló beiskolázási tervet. Arra a következtetésre jutottunk, hogy egyrészt a helyettesítések megszervezésének nehézségei, másrészt emiatt, hogy a műszaki oktatóképző iskolára korlátozott számban vesznek fel levelező hallgatókat, évente szakoktatóink kb. 10 %-a kapcsolódhat be a továbbképzésbe és szerezhethet pedagógiai /műszaki-szaktanítói/ képesítést.

Amennyiben feltételezzük, hogy a jelenlegi oktatói létszám a következő évtizedben is közel állandó marad /de várhatóan a főhivatású vállalati szakoktatók intézeti állományba történő átvételével is növekedni fog/ a körülbelül 10 %-uk kapcsolódik be évente a pedagógiai továbbképzésbe, optimális esetben is csak az 1990 utáni években érhetjük el, hogy valamennyi intézeti állományú főhivatású szakoktatónk pedagógiai képezéssel rendelkezzen. Éppen ezért nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk az önképzésnek.

Ugyanakkor megjegyezzük, hogy semmiféle pedagógiai végzettségből adódó felkészültséget sem szabad egyszer s mindenkorra befejezettnek tekinteni, mert a tudományok - e ezen belül a pedagógia tudománya is - állandóan változnak, fejlődnek és ezzel valamennyi pedagógusnak lépést kell tartania. Ennek ismeretében szervezünk valamennyi szakoktatónk részére pedagógiai témájú előadásokat, módszertani bemutató foglalkozásokat és tapasztalatcseréket. Elősegítjük szakoktatóink pedagógiai ismereteinek bővítését ezáltal is, hogy szervezzük és irányítjuk önképzésüket. Felhívjuk figyelmüket a vonatkozó szakirodalomra, /folyóiratok, könyvek, jegyzetek/, ezeket számukra hozzáférhetővé tesszük, a több személy számára is hasznosítható tanulmányokat pedig ismertetjük. E tevékenységük hatékonyságának növelése érdekében évente kétszer iskolán belül beszámolnak újonnan szerzett ismereteikről. /Itt kívánjuk megjegyezni, hogy ez az új kezdeményezés jelenlegi formájában is eredményesnek mutatkozik./

E fejezet bevezető részében már utaltunk a szakoktatóinkkal ezekben megnyilvánuló esakirányu elvárásokra. Jól lehet szakoktatóink felkészültségét, illetve e munkára való alkalmasságukat komplexen, a szakoktatók egész eseményiségében kell vizsgálni, mégis éppen módszertani okok miatt tartjuk esükségesnek kiemelni - e az elemzés során bizonyos mértékig elkülönülten vizsgálni - a pedagógiai, illetve politikai-ideológiai felkészültséget, valamint általános műveltségüket. Éppen ezért teljeskörű felmérést végeztünk intézetünk főhivatásu szakoktatóinak képzettségéről. E felmérés során olyan mutatókat /kategóriákat/ használtunk, amelyek esubjektív mozzanatokat nem tartalmaznak. /Az általános műveltséget az iskolai végzettséggel helyettesítettük./

Felmérésünket a 2. sz. táblázatban foglaljuk össze.

A könnyebb értékelhetőség érdekében abszolút számok helyett a létszám esázalékával dolgoztunk. A táblázat adatai pregnánsan mutatják szakoktató állományunk képzettsége terén megmutatkozó nagy esóródást. A kimutatást elemelve a következő megállapítások tehetők:

Iskolai végzettség

Szakoktatói állományunk legnagyobb része /76 %-a/ középfoku végzettségű, a ugyanannyi - /12 %/ - a felsőfoku, mint az alapfoku végzettségű.

A felsőfoku végzettségűek közül:

Pedagógiai Főiskolát végzett 2 fő

Marxista-Leninieta Esti Egyetem

Szakosító Tagozatát

4 fő

**Kimutatás a 600. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet főhivatású szakok-
tatóinak képzettségéről /1977. IX.15-i állapot./**

2. sz. táblázat

Iskolai végzettség				Pedagó- giai végzett- sége van	Műszaki végzett- sége van	Politikai végzett- sége van	MSZMP tag	Hány évet dolgozott szakmájában a szakmun- kásbizonyít- vány meg- szerzése óta	Hány éve foglalkozik szakmunkás- tanulók gyakorlati oktatásával
Felső foku /egyetem főisk./	Közép- foku g. techn. szakkö- zép is- kola	Szak- munkás képző iskola	VIII. ált.						
12,0%	76,0%	10,0%	2,0%	10%	100,0%	40,0%	37,5%	16,4	9,9

/Az előbbieket mint iskolánk dolgozói, levelező tagozaton szerezték képesítésüket./

Az alapfokú végzettségűek közül 8 %-uk jelenleg továbbtanul és 2 éven belül befejezik tanulmányaikat, a fennmaradó 4 % /2 fő/ közül 1 fő továbbtanulás szempontjából tulakores, másik pedig jelenleg nem kíván továbbtanulni.

Műszaki, szakmai végzettség

E téren látezőlag kedvező a helyzet, mert valamennyi oktatónk rendelkezik bizonyos képesítéssel. Sokkal differenciáltabb a helyzet azonban szakoktatóink szakmunkás végzettsége terén. A fentiek szemlőltetésére mutatjuk be a 3. ez. táblázatot.

A 3. ez. táblázat adatait tanulmányozva megállapítható, hogy a különböző iskolai végzettségű szakoktatók 70 %-a rendelkezik szakmunkás bizonyítvánnyal. A létező 30 %-a azonban - bár technikumi végzettségű - mégis szakmunkás bizonyítvány nélkül oktatja a szakmunkás tanulókat. /Ez a helyzet abból adódik, hogy korábban elegendő volt gépiperi technikumi végzettség a szakoktatói teendők ellátásához./ Ha azonban a táblázatból már ki nem olvasható, valósgos helyzetet nézzük ebből a szempontból, meg kell állapítanunk, hogy még a 30 %-nál is valamivel több a "nem megfelelő" végzettségű szakoktatónk. Ez pedig abból adódik, hogy a szakmunkások egy része is objektív okok miatt /pl. a tanulólétezőm időlegesen csökken, más szakmában pedig n5/, nem a saját szakmáját oktatja. Tehát ezek a szak-

Főhivatásu intézeti állományu szakoktatók műszaki végzettsége
/1977.IX.15-i állapot/

Megnevezés	Fő	%
Szaktudásbizonyítvánnyal és VIII. ált. iskolai végzettséggel	1	2
Szaktudásbizonyítvánnyal /szak- munkásképző iskolát végzetten/	5	10
Középfoku technikai végzettséggel /szaktudásbizonyítvány nélkül/	15	30
Középfoku végzettséggel és szaktudásbizonyítvánnyal	28	56
Felsőfoku /mérnöki, üzemmérnöki, felsőfoku technikai/ végzettség- gel és szaktudásbizonyítvánnyal	1	2
Σ	50	100

oktatók az általuk oktatott szakmának csak bizonyos elemeit ismerik, e miatt a II-III. éves tanulók vállaletnál, üzemi körülmények között történő oktatására többnyire nem alkalmasak. A fentiekből adódó nehézségek kiküszöbölése érdekében ezek a szakoktatók tanulóink I. évben történő gyakorlati alapképzésében tevékenykednek, eredményesen. Itt szeretnénk utalni arra a korábban már említett tényre, hogy a kategóriába tartozó szakoktatók önmaguk is érzik a szakma átfogó ismeretének hiányát, ezért az iskola vezetéssel történt megbeszélés alapján többen vállalták, hogy szakmunkásbizonyítványt szereznek. Ebben a törekvésükben a maximális segítséget megkapják tőlünk.

Felmérést végeztünk arra vonatkozóan is, hogy tanulóinkat milyen hosszú szakmai gyakorlattal rendelkező intézeti főhivatású állományú szakoktatók képezik. Eredményül 16,4 évet kaptunk. Ez az átlag természetesen nagy szóródás eredményeként alakult ki; a két szélsőséges érték 3, illetve 35 év. Általában elmondható, hogy a szakmában eltöltött idő egyértelmű garancia szakmai tudásukról.

Ugyanakkor ezt is megvizsgáltuk, hogy hány éve tevékenynek szakoktatóink ebben a munkakörben. Az elmúlt évek viszonylag nagy oktatói létszám bővítése ellenére ez az érték közel 10 évet mutat.

Politikai végzettség

Szakoktatóink 40 %-a rendelkezik politikai végzett-

séggel. Az öszlítőzám 2 %-a egyéb pártiskolát, 8 %-a Marxista-Leniniista Eseti Egyetem Általános Tagozatát, 10 %-a Marxista-Leniniista Eseti Egyetem Szakosító Tagozatát, 20 %-a Marxista Középsikolát végzett.

E téren feladatunk kettőse: egyrészt törekednünk kell arra, hogy a politikai végzettséggel rendelkezők tovább növeljék ismeretüket, ami részben magasabb fokú marxista képzésben való részvétellel, részben pedig önképzéssel történjék. Viszonylag nehezebb a helyzetünk azoknál a szakoktatóknál, akik semmilyen marxista végzettséggel nem rendelkeznek. Az ő tovább fejlődésüknek járható útja elsősorban valamely szervezett képzésben való részvétel, amely megalapozza és lehetővé teszi a későbbi önképzés eredményességét. Tekintettel arra, hogy ezek keresztmetszetű a marxista továbbképzés és nem is minden szakoktató vállalkozik erre, részben felvételükig, részben pedig helyette, iskolánk párt, szakszervezeti és állami vezetése gondoskodik ezek politikai-ideológiai arculatának formálásáról. Rendszeresen szervezünk szabad pártnapot, író-olvasó találkozókat, nevelési és oktatási értekezleteken időnként megvitatunk 1-1 aktuális politikai témát, a párt sajtóit és különböző propaganda anyagokat mindenki számára hozzáférhetővé teszünk, stb.

Szakoktatóink 37,5 %-a tagja az MSZMP-nek. Ez a hányad kb. azonos az egész iskola párttag dolgozóinak rész-

arányával. E kedvező arány pozitívan befolyásolja egész szakoktatói állományunk politikai érdeklődését és szerepet játszik abban, hogy egészséges, aktív politikai légkör alakuljon ki.

ad b.-c. A főhivatásu intézeti állományu szakoktatók mellett jelentős a vállalati állományu főhivatásu és szakmunkás-szakoktatók, mesterek létezésa is, amint azt a 4. sz. táblázat mutatja.

Az 50 főe intézeti főhivatásu szakoktatóhoz viszonyítva ez az érték igen magas. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy az általunk oktatott tanulók száma relative alacsonyabb. Míg egy intézeti szakoktatóra átlagosan 20,7 tanuló, addig a vállalati oktatókra /vállalati főhivatásu szakoktatók, szakmunkás-szakoktatók, mesterek, továbbiakban: vállalati oktatók/ mindössze 2,7 tanuló jut. E lényeges fajlagos érték különbségből adódik az a helyzet, hogy 50 főhivatásu intézeti szakoktató a teljes tanulólétszám 74,86 %-át oktatja - neveli, addig a vállalati állományu főhivatásu szakoktatók /22 fő/ csupán a tanulók 9 %-át, s a legnagyobb létszámú szakmunkás-szakoktató kategória /102 fő/ a tanulók 16,14 %-át. Iskolánk mindent megtesz annak érdekében, hogy a vállalati szakoktatók minél eredményesebben végezzék munkájukat. Általában elmondható, hogy pedagógiai, szakmai, politikai képzettség vonatkozásában a vállalati szakoktatók heterogénebb képet mutatnak, s mivel tevékenységüket több termelő egységnél

/61/, sok munkahelyen végzik, összehangolásuk is lényegesen nehezebb. Ürvendetes viszont, hogy a magasabb szintű képzettséggel rendelkező intézeti szakoktatók a tanulók döntő hányadával /mintegy 3/4 részével/ foglalkoznak.

Ebben a fejezetben eltekintünk annak a részletes kifejtésétől, hogy iskolánk mit tesz annak érdekében, hogy a vállalati szakoktatók képzettségük vonatkozásában felzárkózhassanak az intézeti oktatókhoz, illetve felkészültségük minél jobb legyen, mert a következő önálló fejezetben ezt megtesszük.

Kimutatás a Csongrád megyei Ipari Szakmunkásképző
Intézetek "vállalati állomány" szakoktatóiról.
/1977.IX. 15-i állapot/

4.sz.táblázat

	Fő	
	Ipari Szakmun- kásképző Inté- zetek összesen	Összesenből a 600. sz. Ip. Szakmunk. Int.
*Főhivatásu szakoktatók	99	22
**Szakmunkás - szakokta- tók, mesterek	266	102
Összesen	365	124

*Főhivatásu szakoktató: a vállalat állományába tarto-
zik, bérét is onnan kapja. Oktató - nevelő munkája során kö-
teles az iskola utasításait végrehajtani. Teljes munkaidejé-
ben a tanulókkal foglalkozik.

**Szakmunkás-szakoktató, mester: a vállalat állományá-
ba tartozik - illetve önálló kisiparos - munkája során /heti
3 esetleg 4 napon át/ tanulókat gyakorlatra oktat.

A SZAKMUNKÁSKÉPZŐ INTÉZET ÉS A VÁLLALATOK KAPCSOLATRENDSZERE. VÁLLALATI SZAKMUNKÁSKÉPZÉS.

1. A szakmunkásképző intézet és a vállalatok kapcsolatrendsze- szere

Az elmúlt több mint három évtizedben a termelők fejlődése következtében a műszaki-technikai haladás népgazdaságunk valamennyi ágában felgyorsult. Társadalmi szükségletté vált - különösen az 1960-as évek eleje óta, mióta a népgazdaság munkaerőtartalékai lényegében kimerültek - hogy a szakmunkásképzés az egyik legfőbb termelőerőnek - a szakmunkásoknak - oktatását-nevelését a korábbinál magasabb szinten végezze. A szocialista pedagógia is ezt vallja, hogy a termelők fejlődésének, a műszaki-technikai haladás ütemének és ezáltal az anyagi javak termelésének legfőbb tényezője az értéket alkotó, termelő ember, s hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés jelentős mértékben függ a szakmunkásképzés - s ezen belül - a szakmunkások képzettségének színvonalától. A szakmunkásképzés céljai adekvátok a társadalmi célokkal, ezeket megvalósítani azonban a szakmunkásképző intézet csak sokrétű kapcsolatok, kapcsolatrendszerek alapján tudja /5. sz. táblázat/.

Ebben a kapcsolatrendszerben kiemelkedő jelentőségű a vállalatok, üzemek, szövetkezetek, termelőszövetkezetek és kisiparosok /továbbiakban: vállalatok/ szerepe.

A Szakmunkásképző Intézet kapcsolatrendszerének sémája

5.sz. táblázat

Művelődésügyi Munkaügyi
Minisztérium

Általános iskolák

Család

Csongrád megyei Pályaválasztási Intézet

Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet

Egyéb /pl: társadalmi munka révén/

Gyámügyi Hatóság

Gyermekek és Ifjúságvédő Intézet

Hazafias Népfront

Kisiparosok Országos Szervezetének megyei és városi titkársága

Kisipari Szövetkezetek Csongrád megyei szövetsége

Kommunista Ifjúsági Szövetség

Kollégium

Középiskolák

Magyar Honvédelmi Szövetség

Megyei Diáksport Tanács

Pártszervezetek/üzemi, vállalati

Szakszervezet/üzemi, vállalati/

Testnevelési és Sporthivatal

Vállalatok, üzemek, szövetkezetek, termelőszövetkezetek, kisiparosok

Szakmunkásképző
Intézet

Pártbizottság

Tanács

Szakszervezet

Illetékes osztályai

megyei és városi

pe, hiszen tanulóinknak 82,14 %-a - főképp II-III. éves korában, egy részük pedig mindhárom évfolyamon - vállalatnál kapja gyakorlati oktatását: alap, alapszakmai és speciális képzését. /Az intézeti tanműhelyben alapképzés történik./

A szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény - emellett, hogy végérvényesen meghatározta és biztosította a szakmunkásképzés helyét a közoktatás rendszerében - tisztázta a vállalatok szakmunkásképzéssel kapcsolatos feladatait, melyek az alábbiak:

A vállalat képzéssel kapcsolatos kötelezettségei

/A Szt. 11. §-ához/

19. §

Az iskola bírálja el, hogy a vállalat rendelkezik-e az Szt. 11 § /1/ bekezdésében meghatározott feltételekkel.

20. §

/1/ Ha a 14. § értelmében a gyakorlati oktatás a vállalatnál történik, a vállalat köteles

a/ a /2/ bekezdés szerint megfelelő oktatási /foglalkoztatási/ helyről, ennek felszereléséről és üzemeltetéséről,

b/ a tantervi követelményeknek megfelelő munkák biztosításáról,

c/ a tanulók a rendeletben meghatározott pénzügyi és egyéb juttatásáról, valamint

d/ a képzés személyi feltételeiről, ennek keretében az oktatásért felelős személy megbízásáról gondoskodni, továbbá ha szakmankénti 15 főnél kisebb létszám miatt a tanulók gyakorlati oktatása nem szervezett módon - szakoktatók irányítása mellett - történik, a tanulók gyakorlati oktatására alkalmas szakmunkást kijelölni és

e/ a rendeletben meghatározott egyéb köteleességeinek eleget tenni. 16.

/2/ Abban az esetben, ha a vállalatnál az azonos telephelyen /üzemben/ oktatott tanulók létszáma valamely szakmában eléri a 15 főt, csoportos gyakorlati oktatásra alkalmas munkahelyet, ha pedig a szakmankénti tanulólétszám a 30 főt és emellett az összlétszám a 90 főt eléri, vagy meghaladja, üzemi tanműhelyt - az építőipari szakmában a tanterv szerinti tanudvert - kell létrehozni. Csoportos oktatási helyet és tanműhelyt több vállalat közösen is létesíthet, illetőleg fenntarthat.

/3/ A vállalat által megbízott oktatásért felelős személy, illetőleg a tanulók gyakorlati oktatására kijelölt és e feladattal megbízott szakmunkás köteles az iskolának a tanulók gyakorlati képzésére és nevelésére vonatkozó elő-

16. A 20. § /1/ bekezdése az 1/1972 /I. 19/ MÜM számú rendelet 2. § /1/ bekezdése szerint módosított szöveg.

írásait megtartani. Ez a szabály akkor is irányadó, ha a vállalat a 17. § /2/ bekezdése alapján a szakoktatók bérezését átvállalja. 17.

/4/ A vállalat a gyakorlati oktatás keretében a tanulókra megállapított termelési tervek teljesítését, illetőleg a tanulók által végzett munkát a dolgozókéthől elkülönítve köteles nyilvántartani, vagy - ha ez lehetséges - a munkaviszonyban álló dolgozók munkáját a tanulókéthől elkülönítve elszámolni. Ha a tanuló gyakorlati oktatása szakmunkás mellé beosztva történik, a vállalat a szakmunkás részére külön díjazást köteles biztosítani. Ennek mértéke - a felügyeletére bízott tanulók számától és évfolyamától függően - a szakmunkás alapbére 5-20 %-ig terjedhet. A képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter erre vonatkozóan irányelveket is meghatározhat.

21. §

/1/ Szakmunkásképzés célját szolgáló vállalati gyakorlati oktatási létesítményt megszüntetni vagy áthelyezni csak akkor szabad, ha a vállalat az eredetivel azonos értékű létesítményt hoz létre, illetőleg, ha a vállalat keretében a gyakorlati oktatás - szakmunkásutánpótlási szükséglet hiányában - megszűnik, vagy tartósan szünetel.

17. A 20. § /3/ bekezdése az 1/1972 /1. 18/ MÜM számú rendelet 2. § /2/ bekezdése szerint módosított szöveg.

/2/ A vállalat új üzem létesítésekor vagy meglévő bővítésekor köteles a képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter által meghatározott irányelvek figyelembevételével a 20. § /2/ bekezdés szerinti gyakorlati oktatási létesítményről is gondoskodni.

/3/ Az /1/-/2/ bekezdésben meghatározott kötelezettség alól - indokolt esetben - a képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter a vállalat felett felügyeletet gyakorló miniszter, illetőleg tanácsi vállalat esetében a megyei /fővárosi/megyei városi tanács elnöke javaslatára felmentést adhat. 18.

A vállalati gyakorlati oktatás megszüntetése

22. §

/1/ Az iskola a tanuló gyakorlati oktatását az adott vállalatnál /munkahelyen/ megszüntetheti és a gyakorlati oktatásra más vállalatot /munkahelyet/ jelölhet ki, illetőleg a gyakorlati oktatás további biztosítása érdekében a tanulót más iskolába is áthelyezheti, ha a vállalat felszólítás /17. § /3/ bekezdés/ ellenére nem tartja meg a

18. A 21. § /3/ bekezdésében a képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter részére biztosított jogkört a 6/1973 /V. 15/ MÜM számú rendelet szerint a megyei /fővárosi/ tanács gyakorolja.

jogszabályban leírt kötelezettségeit, nem biztosítja a tanuló szakmai képzéséhez és neveléséhez szükséges feltételeket és körülményeket, illetve a tanulót nem a tantervi követelményeknek megfelelően foglalkoztatja és ezzel szakmai fejlődését veszélyezteti, vagy ha a tanuló és vállalat között a viszony annyira megromlott, hogy annak megjavítása nem remélhető. A vállalat megszűnése esetén is köteles az iskola a tanuló további gyakorlati oktatására más vállalatot kijelölni.

/2/ Az /1/ bekezdésben foglaltak esetén a vállalatnál folyó gyakorlati oktatás megszüntetését a tanuló vagy törvényes képviselője is kezdeményezheti.

/3/ Az iskola a tanuló gyakorlati oktatását a vállalatnál a vállalat kezdeményezésére is megszüntetheti és a tanulót más vállalatához - szükség esetén más iskolába - helyezheti át, ha a tanuló a vállalat sérelmére súlyos fegyelmi vétséget követett el és azt fegyelmi határozatban /82. §/ megállapították.

/4/ A magánmunkáltató kezdeményezésére a tanuló gyakorlati oktatását meg kell szüntetni és a tanulót más vállalatához - szükség esetén más iskolába is - kell áthelyezni, ha a tanuló olyan magatartást tanúsít, amelyre figyelemmel a magánmunkáltatótól nem várható el, hogy üzemében tovább oktassa.

/5/ Az iskolának az /1/-/4/ bekezdés alapján hozott határozata ellen a vállalat - ideértve a magánmunkáltatót

is - illetve a tanuló /törvényes képviselője/ 15 napon belül fellebbezéssel élhet az iskola felügyeleti szervéhez.

A tanulófoglalkoztatási jog megvonása

23. §

/1/ Ha a vállalat az eredményes gyakorlati oktatáshoz szükséges feltételeket nem tudja biztosítani és emiatt a képzésre alkalmatlanná válik, vagy a tanulók képzésével kapcsolatban ismételten súlyos mulasztást követ el, a tanulófoglalkoztatás jogát a vállalattól meg kell vonni mindaddig, amíg a követelmények szerinti képzés a vállalatnál nem biztosítható.

/2/ Végleg meg kell vonni a tanulók foglalkoztatásának jogát attól a magánmunkáltatótól, akit jogerősen olyan büntetés miatt ítéltek el, amely tanuló további oktatására méltatlanná teszi.

/3/ A vállalattól a tanuló foglalkoztatásának jogát a vállalat felett felügyeletet gyakorló miniszter véleményének kikérésével a képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter vonhatja meg. Tanácsi vállalat, szövetkezet és magánmunkáltató esetében a jogkör az iskola, valamint a területi érdekvédelmi szerv meghallgatásával a tanács végrehajtó bizottsága illetékes - a képzés főhatósági felügyeletét ellátó miniszter által meghatározott - szakigazgatási szervének a hatáskörébe tartozik.

/4/ Az /1/-/2/ bekezdés szerinti intézkedéssel érintett tanulók gyakorlati oktatásának más vállalatnál történő zavartalan biztosításáról az iskola köteles gondoskodni. Ha pedig a tanuló foglalkoztatásának jogát tanácsai vállalatától, szövetkezettől, illetve magánmunkáltatótól vonták meg, a tanács végrehajtó bizottságának illetékes első foku szakigazgatási szerve gondoskodik a tanuló további gyakorlati oktatásának biztosításáról.

Mindezek eredményeként a vállalatoknál történő gyakorlati oktatás személyi és tárgyi feltételei a korábbinál jobban fejlődtek - de nem mindenütt a vállalatok lehetőségeinek és az elvárásoknak megfelelően. Az MSZMP KB 1972-ben megvizsgálta az állami oktatás helyzetét és legfontosabb feladatként - az általános iskolák mellett - a szakmunkásképzés fejlesztését jelölte meg.

A határozat leszögezte: "Szocialista társadalmunk fejlődése egyértelműen megköveteli iskolánk szorosabb kapcsolatát az élettel, a gyakorlattal, a termeléssel. Meg kell valósítani az iskola és az élet, az oktatás és a gyakorlat, a nevelés és a termelés összekapcsolását. A termelésben helytálló és helyes termelési szemlélettel rendelkező ifjúságot kell nevelni iskoláinknak." Ugyanakkor a KB határozata megállapította azt is, hogy "Nem jutott elég személyi és tárgyi fejlesztés a szakmunkásképző intézetek számára 1965 után sem, ... kevés a tanműhely, ... a peda-

gégus ellátottság lényegesen gyengébb, mint a szakközépiskolákban és a gimnáziumokban. ... hogy az üzemek jelenleg nem a kívánt mértékben veszik ki részüket a szakmunkástanulók gyakorlati képzéséből."

A Minisztertanács - összhangban a KB határozataival - többeszer foglalkozott a szakmunkásképzés helyzetével és fejlesztésének több fontos kérdésével. További impulzust adott a szakmunkásképzés fejlődésének a 2038/1973/XI.13/Mt. sz. határozat, mely "A szakmunkásképzés korszerűsítésének és az anyagi ellátás fejlesztésének meggyorsításáról, valamint a vállalatok szerepének fokozásáról" intézkedik. A határozat megszűlését két körülmény indokolta.

1. A szakmunkásképzésről szóló törvény végrehajtásaként 1970-ben megkezdődött a szakmunkásképzés korszerűsítési reformja. Ez többek között előírja, hogy csökkenteni kell a szakmák számát, be kell vezetni a konvertibilitást megalapozó alap és alapszakmai képzést. Korszerűsíteni kell a tananyagot, a sulthoz viszonyítva több gondoskodás történjen a tanulók általános műveltségének emelése, a növekvő társadalmi igények kielégítése végett növelni kell az oktatás és a képzés hatékonyságát.

2. A 10 évre tervezett korszerűsítési reform sikeres végrehajtásához mind az állami, mind a vállalati erőforrások fokozott mértékben szűkegesek.

A határozat ezzel összefüggésben megállapítja, hogy: "a szakmunkásképzés szerkezeti, tartalmi és pedagógiai

korszerűsítése 1970 óta a kívánatos minőségben és ütemben halad. A tananyag korszerűsítésétől, a megnövekedett körülményektől azonban az anyagi ellátás fejlesztése a számottevő fejlődés ellenére elmarad. Tekintettel arra, hogy a szakmunkás utánpótlás nevelése társadalmi-gazdasági előrehaladásunk egyik igen fontos kérdése, a képzés korszerűsítési folyamatát, ezen belül az anyagi ellátás fejlesztését is lehetőség szerint gyorsítani kell és jelentősen fokozni kell a vállalatoknak a képzésben betöltött szerepét."

Az MSZMP KB 1974. márciusában határozatot hozott a munkásoztagly helyzetéről, s ebben a szakmunkásképzés minőségi fejlesztését, továbbá a vállalatoknak az oktatás-nevelés vonatkozásában történő feladatteljesítését szorgalmazta.

Az MSZMP XI. kongresszusa /1975. márc./ is foglalkozott a szakmunkásképzéssel, és programnyilatkozatában megállapította: "Általánossá kell tenni a felnövekvő nemzedék középfokú iskolázottságát. Ennek keretében elsősorban a szakmunkásképzés színvonalát kell emelni. A magas színvonalu szakmunkásképzést szocialista társadalmunkban nem csupán a munkaerő utánpótlása igényli, hanem a munkásoztagly vezető szerepének érvényesülése is megköveteli."

Az előzőekben leírtakból egyértelműleg megállapítható, hogy a párt, a minisztertanács olyan határozatokat hoztak, s az ágazati minisztériumok olyan rendeleteket,

törvényeket alkottak, amelyekből kitűnik: ma már nem beszélhetünk a korszerű követelményeknek megfelelő szakmunkásképzésről a szakmunkásképző intézetek és a vállalatok eredményes, hatékony együttműködése nélkül. Mindjobban képzett szakmunkásokra van szükség a vállalatoknál, s "mi azt valljuk, hogy bura alatt, laboratóriumban, munkások környezet és termelő munka nélkül nem lehet jó munkásokat nevelni." /Pépai B.: A szakmunkásképzés irányításának új rendje és a tanácsok feladatai. Szakmunkásnevelés 1973. 7. szám. p. 16./

A szakmunkásképzésről szóló új törvény, a különböző párt- és kormányhatározatok, továbbá a szűkös munkaerő-helyzet eredményeként a vállalatok figyelme mindinkább a szakmunkásképzés felé fordult. "A tervszerű munkaerő utánpótlás szempontjából egyetlen biztos tényezővel lehet számolni, ez pedig a vállalatnál folyó szakmunkástanuló-képzés. Ilyen összefüggések alapján indokolt, hogy a jövő érdekében többet foglalkozzunk ezzel a kérdéssel; kísérvük nagyobb figyelemmel az oktató-nevelő munkát, segítsük a gyakorlati oktatás színvonalának emelését, biztosítsuk a szakmai képzés tárgyi és személyi feltételeit, egyben a tanulók nevelése terén olyan módszereket alkalmazzunk, amelyek újszerűek és a magas kvalifikáció irányába hatnak." /Az Ikarus Karosszéria és Járműgyár Személyzeti és Szociális Igazgatójának tájékoztató jelentése: A vállalatnál folyó szakmunkásképzés helyzetéről és a szakmunkásta-

mulókkal való foglalkozás tartalmi kérdéseiről. Sp. 1978.
febr. 9. 1-16. p./

Ez a felismerés a megelőző évekhez képest jobb lehetőséget teremt a szakmunkásképző iskolák és a vállalatok közötti jó munkakapcsolat kialakításához, és a kapcsolatok tartalmi tényezőinek kiszélesítéséhez. /Ugyanakkor természetesen azt is elősegíti, hogy az intézettel kapcsolatban álló összes többi szerv tevékenységében a szakmunkásképzés segítése - mint kiemelt oktatáspolitikai feladat - egyre nagyobb hangsúlyt kapjon./

Az intézet-vállalat közötti kapcsolattartás, továbbá a vállalati gyakorlati oktatás megszervezése, irányítása, ellenőrzése jóval nehezebb feladat, mint az intézeti tanulmányi képzés, vagy akár az elméleti oktatás.

Ennek legfőbb oka:

a./ A munkahelyek szétszórtsága. 1972-ben 114 vállalatnál történt a gyakorlati képzés. A tanulók zöme Szegeden, kis része Csongrád megyében, néhány tanuló pedig Bács és Békés megyében részesült gyakorlati oktatásban. Az intézet vezetése látva a pedagógiai irányítás és ellenőrzés nehézségeit, megkezdte a gyakorlati oktatási helyek koncentrálását. E tevékenység eredményeként 1977-ben már "csak" 61 vállalatnál /ebből 29 kisiparosnál/ történik tanulóképzés.

b./ A vállalati állományú oktatók pedagógiai munkájának irányítása ezért is nehéz feladat, mert

- kis hányaduk rendelkezik pedagógiai képzettséggel, éppen ezért legtöbbjükénél a pedagógiai munka spontán jellege dominál

- pedagógiai munkájuk irányítása áttételesen valósul meg

/a főhivatású vállalati oktatókat az intézeti gyakorlati oktatásvezetők, az összes többit pedig intézetünk oktatói ellenőrzik/

- nagy létezésük

- decentralizáltak

c./ Az utóbbi években javultak a vállalati gyakorlati képzés személyi feltételei. Pl.: a vállalatok mintegy 15 %-ánál az oktatási osztályvezetők és előadók pedagógiai képzettséggel rendelkeznek. E javulás ellenére még mindig nagy azoknak a vállalatoknak a száma, ahol a képzés közvetlen irányítói sem képzettek pedagógiaiilag. Nehezíti a helyzetet még továbbá az is, hogy a szakmunkásképzés irányítása áttételesen /igazgató, főosztályvezetők, osztályvezetők, építésvezetők, üzemvezetők, művezetők, csoportvezetők, brigádvezetők/ valósul meg, s emiatt az egyébként jó célkitűzések is a végrehajtásig - a termelési érdekeknek az oktatási érdekek elé való helyezésével - csorbát szenvedhetnek. Problémát jelent még továbbá az is, hogy míg általában a vállalat felsőbb vezetői ismerik a szakmunkásképzéssel kapcsolatos párt és állami határozatokat,

addig a közép- és alacsony szintű vezetők /építésvezetők, üzemvezetők, művezetők, csoport- illetve brigádvezetők/ jórésze nem ismeri a törvényekből és rendeletekből rájuk vonatkozó jogokat, köteleességeket és feladatokat. Ritkán találkozunk még a vállalatoknál olyan tervekkel, melyekben a képzés tárgyi és személyi feltételeinek biztosítása, a szakmunkásképző intézettel való kapcsolattartás formája, módja, a tanulók oktatása, nevelésének mikéntje konkrétan meg lenne határozva. Mielőtt az iskola és a vállalat kapcsolatrendszereit elemeznénk, nézzük meg, milyen feladatai vannak az iskolának - a szakmunkásképzési törvényből adódóan - a vállalati gyakorlati oktatással összefüggésben.

Az iskola feladatai a vállalat keretében folyó
gyakorlati oktatással kapcsolatban

17. §

/1/ A vállalatnál folyó gyakorlati oktatás esetében az iskola a Szt. 10. § /2/ bekezdésében meghatározott feladatai keretében gondoskodik az oktatási-termelési munkához szükséges alapidokumentumok biztosításáról, továbbá - a vállalattal együttműködve - a gyakorlati oktatás megszervezéséről és a gyakorlati oktatás tanmenetének elkészítéséről. Az iskola határozza meg a gyakorlati oktatás hetenkénti beosztását és látja el az oktatás pedagógiai és módszertani irányítását is. Abban az esetben, ha a szakma

előírt egyes gyakorlati ismereteinek elsajátítása a vállalat keretében nem biztosítható, a tanulók vállalatok közötti cseréjét is elrendelheti.

/2/ A vállalati tanműhelyben, illetőleg csoportos gyakorlati oktatási helyen elhelyezett tanulók gyakorlati oktatására főhivatású szakoktatóról a vállalattal együttműködve az iskola gondoskodik. Indokolt esetben szakoktatóról az iskolával egyetértésben a vállalat is gondoskodhat. A szakoktató oktató-nevelő munkáját az iskola igazgatójának utasítása szerint végzi, de feladatai ellátása során köteles a vállalat munkarendjét is megtartani és a tanulókkal is megtartatni. Ha az iskola a szakoktatót olyan kötelesség szegése miatt vonja felelősségre, amely összefügg a vállalat működésével, a vállalat véleményét is meg kell hallgatni.

/3/ Az iskola a gyakorlati oktatás ellenőrzése keretében figyelemmel kíséri a jogszabályokban és a gyakorlati képzésre vonatkozó egyéb rendelkezésekben foglaltak megtartását. Ha ezek végrehajtásában a vállalat részéről mulasztást állapít meg, erre felhívja a vállalat figyelmét és a hiba megszüntetésére határidőt is megállapíthat.

/4/ Ha a vállalat a /2/ bekezdésben foglaltak ellenére a hiányosságokat nem szünteti meg, az iskola intézkedhet a tanuló más vállalathoz történő áthelyezéséről

/22. §/. Súlyosabb esetben az iskola a 33/1969 /X. 8/ Korm. számú rendelettel kiegészített 17/1968 /IV. 14/ Korm. számú rendelet 80/A. §-ába ütköző szabálysértés miatt feljelentést tehet a járási, a városi, illetve a városi kerületi tanács VB igazgatási osztályán. Indokolt esetben az iskola kezdeményezheti a tanulófoglalkoztatási jog megvonását is /23. §/. Mindez nem érinti a mulasztók esetleges anyagi, fegyelmi, illetve büntetőjogi felelősségét.

18. §

Az iskolák működésével, ennek keretében az iskolának a vállalatnál folyó gyakorlati oktatás irányításával és ellenőrzésével kapcsolatos részletes feladatokat a szakmunkásképző iskolák rendtartása határozza meg.

Az utóbbi években az intézet és a vállalatok közötti pedagógiai tartalmu kapcsolatok jelentős mértékben gazdagodtak és bővültek. E kapcsolatok kialakításában, ápolásában a szakmunkásképző intézetnek primátus szerepe van. Az egyre növekvő feladatoknak ma már a vállalatok aktív támogatása nélkül nem lehet eleget tenni: ugyanakkor a vállalatok is felismerték; ha a szakmunkásképzést saját ügyüknek tekintik, a gyakorlati munkahelyen jó feltételeket, a szakmunkásképző iskolával harmonikus együttműködést teremtenek, akkor az elkövetkező években szakmunkás-munkaerő-gondjaikat is megoldják, de a jelenben is jól járnak: a tanulók termelve tanulnak, s ez hozzájárul - kisebb-nagyobb

mértékben - a vállalat termelési tervének teljesítéséhez. A szakmunkásképzés duális rendszerében tehát a vállalatok szerepe, jelentősége ugyanolyan fontos és jelentős, mint az iskoláé. A mind magasabb szinten képzett szakmunkás-utánpótlás biztosítása azonban csak céltudatos és konkrét tennivalók megvalósításával lehetséges: a szakmunkásképzésre fordított erőfeszítések és költségek lényegében jó befektetések, amelyek a vállalatoknak kamatoztatul térülnek meg. Sajnos azonban ez még nem minden vállalatnál tudatosult kellően. /Erre bővebben a későbbiekben térünk ki./

A fentiekben már körvonalaztuk az iskola és a vállalat jó együttműködésének hatását a szakmunkásképzésre. Mivel mind az iskola, mind a vállalat azon fáradozik, hogy jobban képzett szakmunkást bocsásson utra, számos régebbi, illetve újabb kezdeményezés született arra vonatkozólag, hogy a szakmunkásképzés hatékonyságát növeljük. A továbbiakban nézzük meg, hogy az iskola milyen - a vállalatok felé irányuló - kezdeményezéssel igyekszik a jobb eredményt elősegíteni.

Mivel a szakma eredményes elsajátításában a szakma ismerete és szeretete igen fontos, nagy jelentőséget tulajdonítunk annak, - főleg a képzés kezdeti szakaszában - hogy a tanulók megismerjék a szakma szépségeit, perspektíváját. Törekszünk arra, hogy érdeklődést keltsünk fel a szakma minden részlete iránt /hisz az érdeklődés a megismerési folyamat legfőbb forrása/, hogy megtanítsuk a

munkában megtalálni a szépet, azért, hogy a munka örömet jelentsen számukra. A szakma megismertetésére és megszerettetésére azért is nagy szükség van, mert a gyakorlat azt mutatja, hogy még aki a kívánt /választott/ szakmát tanulja, az since tiszttában teljesen azzal, hogy az mit foglal magába, de ugyanakkor tanulóink kb. 20 %-a nem is a választott szakmát sajátítja el. A szakma elsajátíttatása korai szakaszában történő megszerettetése jelentős szerepet játszhat a lemorzsolódás elleni harcban is.

A szakma megszerettetését szolgálja az a kezdeményezésünk is, hogy a vállalatoktól olyan tablókat kérünk, amelyek reprezentálják a szakmát, a vállalatot e a munkás életpályát. Az így összegyűjtött anyagokból állandó kiállítást rendezünk, mely iskolánk folyosóján tanulóink számára mindig látható. Ugyancsak ezt a célt szolgálja - e a pályaválasztást is segíti - az az állandó kiállításunk, mely Szeged belvárosában a tanulók által készített esztétikus munkadarabokat mutatja be. Hasonlóan mutatkozott az I. éves tanulók részére szervezett üzemlátogatás is, mely során olyan élményben részesülnek, amely ambicionálja őket szakmájuk minél jobb elsajátítására. Az üzemlátogatások megszervezésekor erre törekszünk, hogy elsősorban oda vigyük tanulóinkat, ahol tanulmányaikat II-III. évben folytatják. Ugyancsak hasonló célból mind több szakmából készítünk, illetve készítettünk filmet. E filmek kettős célt szolgálnak: segítséget nyújtanak a beiskolázás során

a pályaválasztáshoz, illetve a tanulmányi idő során az oktatásban eredményesen hasznosíthatók. Nagy népszerűségnek örvendenek tanulóink körében a jól előkészített és megszervezett munka és tanulmányi versenyek. A munkaversenyek - melyek II-III. évben üzemi körülmények között kerülnek megrendezésre - nemcsak azért hasznosak, mert a fiatalok alkotó vágyának kielégítéséül szolgálnak, és elősegítik a fegyelmezett, figyelmet koncentráló, valamennyi ismeretanyagot együttesen, önállóan hasznosító gyors munkavégző képességük kibontakoztatását, hanem azért is, mert sikerélményt nyújtanak. Hasznosnak mutatkozik továbbá azért is, mert az életre való előkészítésnek egyik tényezője. Hasonló hatást eredményeznek a Szakma Kiváló Tanulója versenyek is, amelyek intézeti, megyei és III. évben országos szinten zajlanak le. Az iskola és a vállalat együttműködésének jó példája ezen versenyek megszervezése, előkészítése és lebonyolítása, mely a szellemi és az anyagi erőforrások egyesítését igényli. Nemegyszer találkoztunk olyan gyakorlattal, hogy a vállalat az SzKT versenyre való előkészítés során külön foglalkozott a tanulókkal, hiszen az eredményes - főképp megyei és országos versenyen való - szereplés nemcsak a tanulónak az egyéni sikere, hanem a szűkebb és a tágabb közösségé is /a tanuló képzésében résztvevő szocialista brigádé, vállalaté és iskoláé/.

A fentiekhez hasonló hatást érünk el a KISZ Közpon-

ti Bizottsága és a Munkaügyi Minisztérium által meghirdetett Alkotó Ifjúság Akció sikeres lehonyolításával, mely ismételtén az iskola és a vállalat együttműködését feltételezi. A vállalat a mozgalom keretében segítheti az iskolát különböző szemléltető eszközök készítésével. Tanulóink ismereteinek mélyítése és szélesítése érdekében iskolánk különböző szakköröket szervez. Ezek eredményes működéséhez esetenként segítséget nyújtanak a vállalatok is. Jó lenne azonban, ha a jobb tárgyi /dologi/ feltételek birtokában maguk is gazdasági lennének hasonló vagy más profilu szakkörnek, melynek eredményes működéséhez az iskola is a saját eszközeivel hozzájárulna.

A vállalat a tanulók jó munkáját azzal is elismeri, hogy saját költségén üdülteti és tanulmányi, valamint jutalomkirándulásra viszi őket. Ez nagyban segíti egyrészt mind a munkás, mind a tanulói kollektíva eggyé kovácsolását, elősegíti a tanulók vállalathoz való kötődését. Lehetővé teszi, hogy baráti, elvtársi kapcsolat alakuljon ki a vállalat dolgozói és a tanulók között és érvényesüljön a jó példa nevelő ereje.

Ujabb formája az iskola és a vállalat közötti munkakapcsolatnak: a vállalat kvalifikált dolgozói esetenként előadást tartanak tanulóinknak a tudományos-technikai fejlődés szakmájukhoz kapcsolódó eredményeiről, az új kutatási eredmények gyakorlatban történő alkalmazásának lehe-

tőségeiről, a vállalat életéről, terveiről és népgazdaságunkban betöltött szerepéről. Nem élünk kellően a lehetőségekkel, de igen lelkesítő lenne, ha egy-egy munkásból lett magas beosztású vállalati vezetővel találkozót szerveznánk, ahol elmondaná életutját, illusztrálva ezzel is, hogy a munkás életpályája magában hordozza akár a korlátlan előrehaladás lehetőségét is. Nagy a nevelőereje annak, ha egy-egy idősebb szakmunkás elmondja a régi inaséletet és ezzel szembe tudják állítani saját helyzetüket. Maradandó élményt nyújt egy-egy munkásveteránnal való találkozás, megismerkedhetnek bátor, küzdelmes életutjukkal, mely a jelenbe vezetett.

A továbbiakban nézzük meg az iskola és a vállalat kapcsolatát abból az aspektusból, hogy az együttműködés miként segíti elő oktató-nevelő munkánk hatékonyságát.

Mindenekelőtt azt kell hangsúlyoznunk, hogy a tervszerű és folyamatos együttműködés lehet eredményes. Csak így lehet kialakítani az intézet és a vállalat hatásos, pedagógiai tartalmu kapcsolatrendszerét. Az eredményesség fontos feltétele, hogy a vállalatok vezetői megismerjék és lehetőségeikhez mérten megvalósítsák az intézet pedagógiai célkitűzéseit. Az iskola vezetőinek tulajdonképpen operatív kapcsolatban kell állniuk minden olyan szervezettel, amely oktató-nevelő tevékenységüket esetlegesen vagy tartósan elősegíti. Így például az oktató-nevelő munka

hatékonyaságát kedvezően befolyásolhatják, segíthetik a különböző szintű /vállalati, városi, járási, megyei/ pártbizottságok, illetve pártszervezetek. Az oktatás során felmerülő problémák megoldásában támogatást kaphatunk a különböző szintű szakszervezeti és KISZ bizottságoktól is. A tapasztalat azt mutatja, hogy például a munkahelyi ellenőrzést a szakszervezeti bizottság bevonásával célszerű végezni.

Az iskola és a vállalat közötti együttműködés rendkívül sokirányú, heterogén tényezőkre kiterjedő lehet. Jellemét tekintve: szervező, tervező, irányító, végrehajtó és ellenőrző. Intézetünk szervező, tervező, irányító tevékenysége akkor kezdődik, amikor a vállalati tanulólétszám igények figyelembevételével elkészítjük javaslatunkat arra, hogy mely vállalatnál, milyen szakmában és létszámban történjék tanulóképzés. E tevékenységünk során előzetes felmérésünk alapján figyelembe vesszük, hogy a vállalati adottságok /tanműhely, stb./ megfelelnek-e a képzési követelményeknek. Szerepünk van a képzési helyek kijelölésén túl abban, milyen intézeti oktatókat irányítunk a vállalatokhoz, illetve, hogy a vállalat által kijelölt oktatókat alkalmasoknak ítéljük-e meg. Biztosítjuk részükre a megfelelő tanulólétszámot, elkészítjük a vállalatokkal együttműködve a gyakorlati oktatás beosztását, ügyelve az oktatás optimális feltételeinek /szervezett oktatási körülmények, megfelelő műszaki feltéte-

lek, stb./ biztosítására. Figyelembe vesszük, hogy lehetőleg a hét minden munkanapján arányos legyen a tanműhelyek, a gyakorlati oktatási helyek leterhelése. Döntésünkről időben értesítjük a vállalatokat. Elkészítjük az iskola és a vállalat közötti - képzéssel kapcsolatos - megállapodásokat, szerződéseket, melyben rögzítjük, hogyan biztosítjuk a vállalatnál fel nem dolgozható tantervi témák begyakorlását /kiegészítő gyakorlati oktatással vagy vállalatok közötti tanulócserével/, melyek a vállalat és az iskola feladatai a tanév során, stb. Az egyes szakmák tanterveit időben eljuttatjuk a vállalat illetékes dolgozóinak /tanulófelölős, szakoktató/ és segítséget nyújtunk tanmenetük elkészítéséhez. Ma már arra is van példa, hogy a vállalat igényli, kéri tőlünk, hogy közösen döntsünk a gyakorlati oktatás tárgyi feltételeinek fejlesztését illetően. Szervező-tervező, irányító tevékenységünk a tanulók vonatkozásában legelőször ott nyilvánul meg, amikor döntünk afelől, hogy ki, milyen szakmára kerül felvételre. Ennek azért van jelentősége, mert egyes ismertebb és u.n. "divatos" szakmákra nagy a túljelentkezés /pl.: autószerelő/, más szakmák iránt /pl.: ács-állványozó/ indokolatlanul kicsi az érdeklődés. E feszültségek csökkentése során nagy felelősség terheli intézetünket, hiszen a pályirányítás legtöbbször egy életre kihat. E tevékenységünket ezért a Pályaválasztási Intézet jelenlevő képviselőjével közösen - a beiskolázást meg-

előzően a tavaszi szünetben - végezzük.

A szorgalmi időszakban a végrehajtott tevékenység során az együttműködés számtalan formája jellemzi munkánkat. Mindenekelőtt a tanév zavartalan beindítása érdekében meghívjuk a vállalati szakoktatókat, oktatási felelősöket az alakuló és a tanévnyitó értekezletre, de a tanév során valamennyi egyéb értekezletünkre is /nevelési, munkáltatói, tantestületi, stb./. Ezeken az értekezleteken első forrásból értesülhetnek a követelményrendszerrel és a különböző rendeletekről, hallhatnak a hibákról és az eredményekről. Igen lényeges a képzés szempontjából az a személyes kontaktus, amely az iskola és a vállalat vezetői között kialakul. Ez a személyes kapcsolat részint spontán, részint szervezett megbeszélésekben /iskolai Igazgatótanács ülés/ nyilvánul meg, amelyeken az oktatás egészét érintő alapvető feladatokról a részletproblémáig lehetőség nyílik azok megtárgyalására.

A tanév során többször szervezünk az iskolai-vállalati szakoktatók számára gyakorlati módszertani bemutató foglalkozásokat, szakmai munkaközösségi értekezleteket, tapasztalatcseréket. A hivatalos program idején és azon túl lehetőség nyílik az intézeti és vállalati szakoktatók közötti egészséges munkakapcsolatok kialakítására.

Az iskolai és a vállalati KISZ-szervezet tevékenysége több szállal kapcsolódhat egymáshoz. A vállalati KISZ anyagi és személyi segítséget nyújthat az iskolai szak-

köröknek, részt vehetnek előadások tartásában, továbbképzés vezetésében, vetélkedők megszervezésében és lebonyolításában, stb.

Kedvező a tapasztalat a tanulók szocialista brigádokba történő felvételét illetően. /Az utolsó félévben - a csoportos oktatást felszámolva - a tanulókat átadjuk a szocialista brigádoknak, ahol legtöbbször a kollektive példamutató, nevelő ereje meghatványozza teljesítményüket. /Ezáltal megkönnyítjük későbbi munkahelyi beilleszkedésüket./ Jó kezdeményezésnek tartjuk, elsősorban a vállalati középkáderek vonatkozásában megnyilvánuló, részint elméleti, részint gyakorlati kérdésekre kiterjedő korrepetálást, amely elsősorban a gyengébb tanulók segítésére irányul.

Iskolánk elméleti és gyakorlati oktatását módjukban áll a vállalatoknak pénzbeni, illetve különböző egyéb juttatásokban megnyilvánuló támogatásban részesíteni. Nem egyszer előfordult, hogy bázisvállalataink térítés nélkül, illetve csekély térítés mellett munkát végeztek iskolánk részére.

A kapcsolat szorosabbá fűzése, valamint az összehangoltabb munka érdekében arra törekszünk, hogy az iskolánk mellett működő Állami Szakmunkásvizsga Bizottságokba minél több vállalati szakember tevékenykedjen. Ezáltal tájékozódhatnak a vizegázók tudásszintjéről, összehasonlíthatnak vállalatuknál és a máshol képzett tanu-

lók felkészültsége között, s ebből megfelelő konzekvenciákat szűrhetnek le. Az együttműködés szép példája nyilvánul meg abban a hathatós közreműködésben is, amelyet a szakmunkászvizsgák lebonyolításához nyújtanak a vállalatok. Újabb kezdeményezés, hogy a végzett fiatal szakmunkásokat a vállalatoknál szakmunkássavató ünnepélyen veszik át az iskolából, amelynek meleg, bensőséges hangulatát jutalmak kiosztásával emelik.

Az iskola és a vállalat együttműködésére van szükség továbbá a tanulók és az oktatók felé irányuló követelményrendszer meghatározása és betartása kérdésében is. Egységesen kell fellépni az esetleges fegyelmi vétségek ellen is. /Az iskola a fegyelmi jogkör gyakorlása során természetesen támaszkodik a vállalat véleményére./

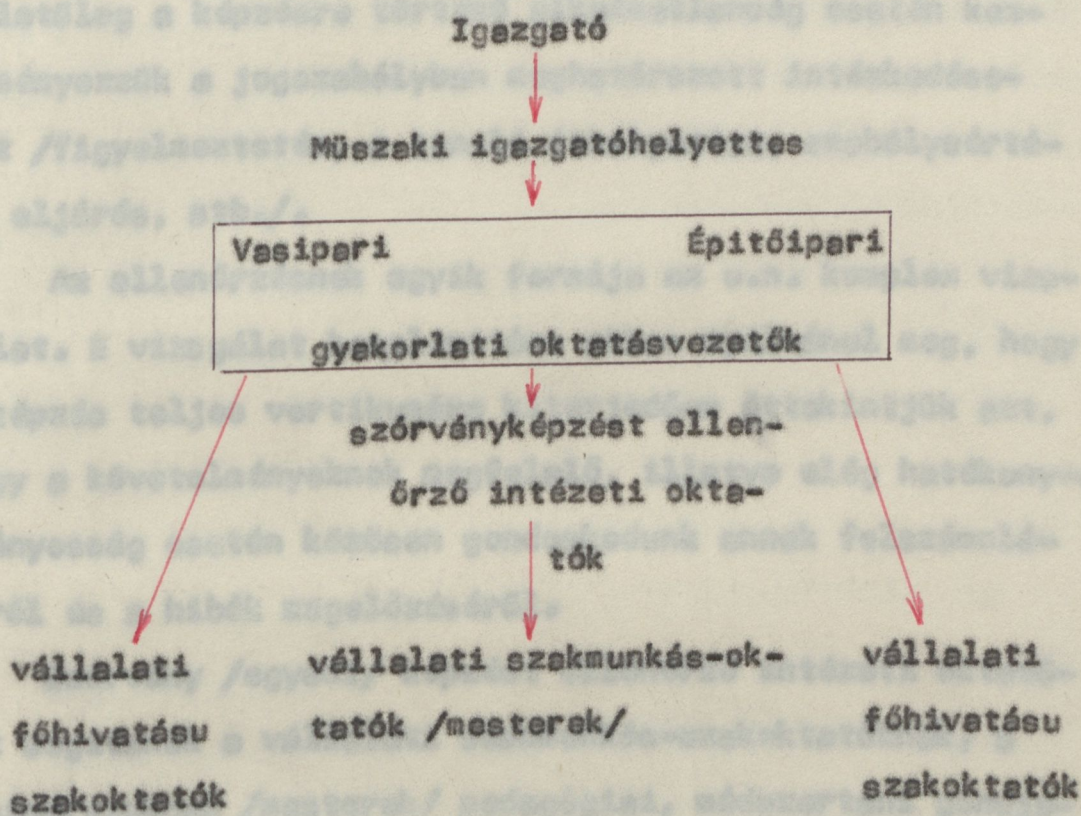
Mind szakoktatóink, mind tanulóink jó munkájának elismerésül /nov. 7.-én, pedagógus napon, illetve a tanév végén/ jutalmazásban részesülnek. Függetlenül attól, hogy a vállalat vagy az iskola jutalmaz, egymás véleményét kölcsönösen kikérjük.

Az együttműködés sajátos területe: a tanulók a vállalatokkal társadalmi ösztöndíj szerződést kötnek, mely során a vállalat kikéri az iskola véleményét.

A végrehajtás során törekszünk arra is, hogy a gyakorlati oktatás feltételei az optimálishoz minél jobban közelítsenek. Ennek eredményeképp a vállalatokkal közösen

értük el, hogy évről-évre új tanműhelyek alakulnak ki és ezáltal a csoportos oktatást nagymértékben kibővíthettük.

Itt jegyezzük meg, hogy az iskola a vállalati gyakorlati oktatást az alábbi ellenőrző-apparátusával végzi:

Az iskola feladata a felsoroltakon túlmenően a szakmunkásképzési törvényből adódóan a vállalatoknál történő képzés ellenőrzése is. Ennek során figyelemmel kísérjük a vállalatok képzéssel és a tanulóviszonnyal kapcsolatos kötelezettségeinek teljesítését, a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek megtartását. Mulasztás, szabálytalanság, illetőleg a képzésre történő alkalmatlanság esetén kezdeményezzük a jogszabályban meghatározott intézkedéseket /figyelmeztetés, a tanuló áthelyezése, szabálysértési eljárás, stb./.

Az ellenőrzésnek egyik formája az u.n. komplex vizsgálat. E vizsgálat komplexitása abban nyilvánul meg, hogy a képzés teljes vertikumára kiterjedően áttekintjük azt, hogy a követelményeknek megfelelő, illetve elég hatékony-e. Hiányosság esetén közösen gondoskodunk annak felszámolásáról és a hibák megelőzéséről.

Szervány /egyedi/ képzést ellenőrző intézeti oktatóink segítenek a vállalati szakmunkás-szakoktatóknak, a kisiparosoknak /mesterek/ pedagógiai, módszertani gondjaik megoldásában. /A vállalati főhivatású szakoktatókat elsősorban a gyakorlati oktatásvezető, illetve a műszaki igazgatóhelyettes és az iskola igazgatója ellenőrzi./ Az ellenőrzés során tapasztaltak alapján a szakoktatók munkáját minősítjük, s ezt a vállalat vezetőinek írásban is tudomására hozzuk.

2. Szaktanulmányok a vállalatoknál

A vállalatoknál folyó szaktanulmányok - a szaktanulmányok képzés egészén belül - mindinkább reflektorfénybe kerül, amit nemcsak mai jelentősége, hanem tendenciájában is növekvő szerepe indokol. Növekvő szerepét az magyarázza, hogy a tudományos-technikai forradalom korában a korszerű, élenjáró technikai színvonalat csak a vállalatok tudják biztosítani. Bár szakadatlanul korszerűsítjük - erőforrásainkhoz mérten - iskolánk tanműhelyeit, mégsem tudjuk, elsősorban anyagi okok miatt azt a műszaki színvonalat biztosítani, amire a vállalatok képesek.

A vállalatoknál történő gyakorlati oktatás formái az alábbiak:

- csoportos
- részben csoportos
- szórvány /egyedi/
- kiegészítő.

Csoportos oktatás: szakmánként meghatározott létszámnormájú /6-16 tanuló/, azonos évfolyamu és szakmájú tanulóközösséget intézeti vagy vállalati állományú főhivatású szakoktató tanműhelyben /intézeti vagy vállalati/, illetőleg csoportos oktatásra alkalmas körülmények között - a tantervi követelményeknek megfelelően képezi.

Részben csoportos oktatás: a csoportos oktatás olyan módja, amikor a tanulók - általában felváltva - rövidebb

ideig szakmunkások mellett dolgoznak a tantervi témák meg-
redéktalan feldolgozása végett. /Pl.: a vállalatnál csak
egy speciális gép van, azon szakmunkás dolgozik, s mellé
osztanak be egy-egy tanulót./

Szórvány /egydi/ képzés: a tanuló /1-2 fő/ gyakorla-
ti oktatását, nevelését - üzemi körülmények között - szak-
munkás-szakoktató végzi. Ezért meghatározott bérpótlékban
részeseül.

Kiegészítő gyakorlati oktatás: az adott vállalatnál
/vállalatoknál/ el nem sajátítható tantervi témák feldol-
gozása más vállalatnál vagy intézeti tanműhelyben.

Intézetünk tanulói az alábbi szakmákban és létszám-
ban vesznek részt a gyakorlati oktatásban /6. sz. táblá-
zat/. *Melléklet/*

Vállalati csoportos oktatásban részeseül: 916 fő

Vállalati szórvány /egydi/ oktatásban részeseül: 224 fő

1140 fő

A vállalaton belüli megoszlás a csoportos és a szór-
vány képzés között 75,6, illetve 24,4 %-ot mutat. A fen-
ti megoszlási viszonyszámok szerint intézetünkben a gya-
korlati oktatás szervezethegi foka 10 %-kal magasabb az
országos átlagnál. /Az országos megoszlás a csoportos és
a szórvány képzés között 65 % - 35 %-ot mutat./ Tekintet-
tel erre, hogy a szervezethegi magasabb fokán hatékonyabb
az oktatás - ugyanis jobbak a személyi feltételek, jobban

érvényesül a tervezettség, s a tantervi követelmények teljesítésének magasabb fokon tudunk eleget tenni - a fenti arány jelentős eredménynek könyvelhető el. Ez a helyzet úgy állt elő, hogy évről-évre fokozatosan csökkentettük a képzési helyek számát, s így a Munkaügyi Minisztérium által javasoltaknak eleget tettünk. Ennek következtében kialakultak u.n. "bázisvállalataink", amelyek a tanulói létszám növekvő hányadát koncentrálják.

Bázisvállalatainkhoz az 1977/78-as tanévben beiskolázott, illetve az ott gyakorlati képzésben részesülő tanulóink létszámát az alábbi kimutatás tükrözi:

Bázisvállalatok: /1977/78-as tanév/

1./ DÉLÉP Vállalat:

Összesen:

Hegesztő tanuló:	18 fő	
Központifűtés szerelő:	56 fő	
Víz-gáz szerelő:	52 fő	
Vas-fém szerkezet lak.:	26 fő	
Villanyszerelő:	43 fő	355 fő
Ács, állványozó:	10 fő	
Épület burkoló:	27 fő	
Fepadlózó:	24 fő	
Kőműves:	56 fő	
Szobafestő:	42 fő	
Vb. szerelő:	1 fő	

Összesen

2./ XI. Autójavító Vállalat:

Autószerelő tanuló: 59 fő

Karosszérialekatos: 61 fő

120 fő

3./ X. VOLÁN Vállalat:

Autószerelő tanuló: 44 fő

Karosszérialekatos: 57 fő

Esztergályos: 2 fő

103 fő

4./ HÓD GÉP Vállalat

Szeged-Kiskundorozsmai

Gyáregysége:

Esztergályos tanuló: 42 fő

Géplekatos: 47 fő

Szerelőkészítő: 1 fő

90 fő

5./ Szegedi Magas és Mély-

építő Vállalat:

Központifűtés szerelő: 26 fő

Épület burkoló: 6 fő

Fapadlózó: 7 fő

Kőműves: 23 fő

Szobafestő: 8 fő

70 fő

Összesen

6./ Csongrád megyei Tanács

Építőipari Vállalat:

Víz-gáz szerelő tanuló:	15 fő	
Villanyszerelő:	11 fő	
Fapadlózó:	5 fő	69 fő
Kőműves:	22 fő	
Szobafestő:	13 fő	
Működésztő:	3 fő	

7./ Postaigazgatóság:

Távközlési hál. szer.:	27 fő	
Kapcsolástechnikai m.:	25 fő	52 fő

8./ DÉMÁSZ Vállalat:

Villanyszerelő tanuló:	46 fő	46 fő
------------------------	-------	-------

9./ Szegedi Közlekedési Vállalat:

Esztergályos tanuló:	2 fő	
Géplakatos:	44 fő	46 fő

10./ Úntödei Vállalat:

Úntő tanuló:	38 fő	
Esztergályos:	2 fő	44 fő
Géplakatos:	2 fő	
Szerszámkészítő:	2 fő	

Összesen

11./ Kenderfődő és Szővőip. Váll.:

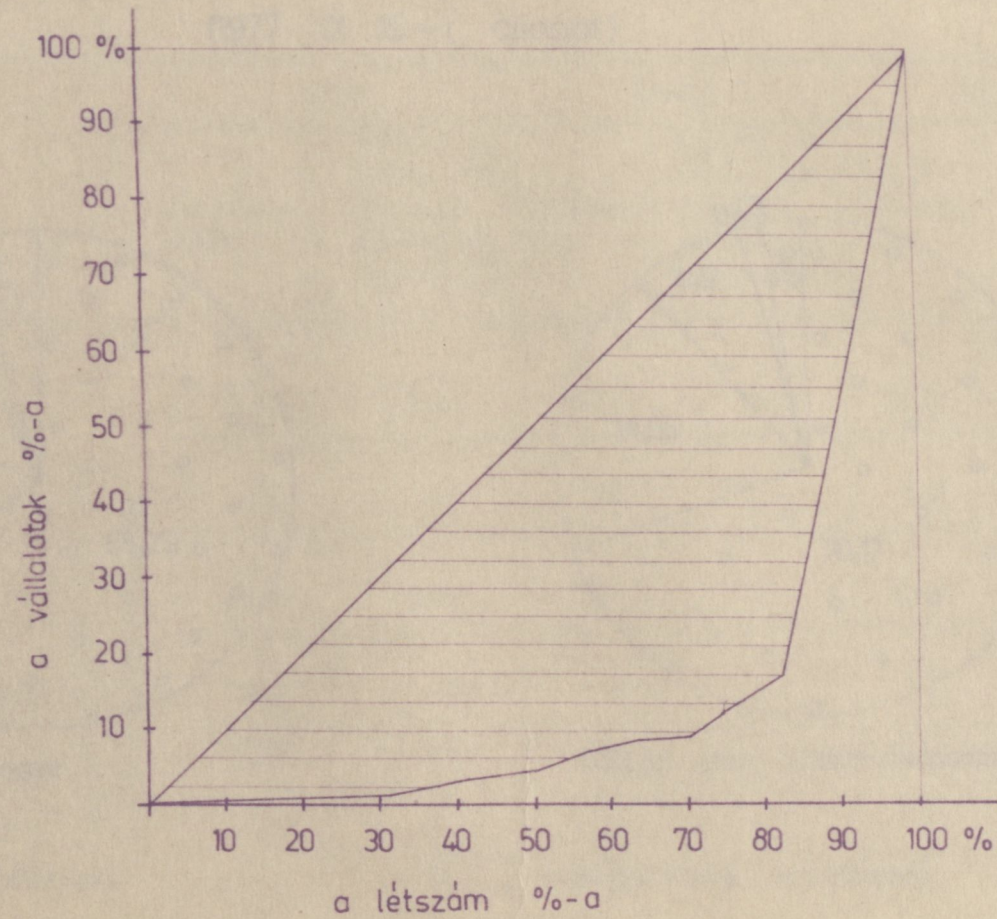
Esztergályos tanuló:	4 fő	44 fő
Géplakatos tanuló:	40 fő	

A koncentráció mértékét szemlélíteti a mellékelt Lorenz-görbe /1. sz. ábra/

Vállalati képzésben résztvevő tanulóink 89,12 %-a állami vállalatokhoz, 7,92 %-a szövetkezetekhez, s a fennmaradó 2,96 %-a magánkisiparosokhoz lett beiskolázva. Tanulóinknak a gyakorlati oktatási hely szektora szerinti megoszlását illetően megállapítható, hogy lényegesen magasabb az állami szektor /minisztériumi és tanácsi vállalatok/, valamint a szövetkezeti szektor /ipari és mezőgazdasági szövetkezetek/ aránya a megyei aránynál. Intézetünk és a megyei ipari szakmunkásképző intézetek tanulólétszámának gyakorlati oktatási hely szerinti megoszlását szemlélíteti a 2. sz. ábra.

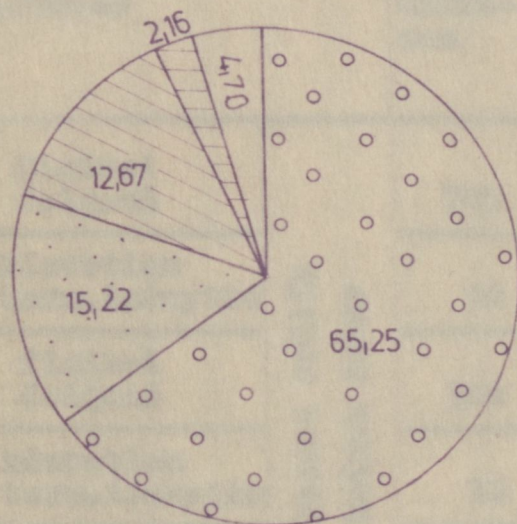
Összeállítást készítettünk arra vonatkozólag, hogy az 1977/78-as tanév I. évfolyamu tanulóí a szűlők foglalkozása szerint milyen megoszlást mutatnak /7. sz. táblázat/. Ugyanezeket a mutatókat képeztük Csográd megyei ipari szakmunkásképző intézeteinek összességére is. A két adatsort összehasonlítva az alábbi következtetéseket vonhatjuk le: iskolánk tanulóinak lényegesen magasabb hánya-

A vállalati gyakorlati oktatásban résztvevő tanulók koncentrációja (1977. IX. 15.)

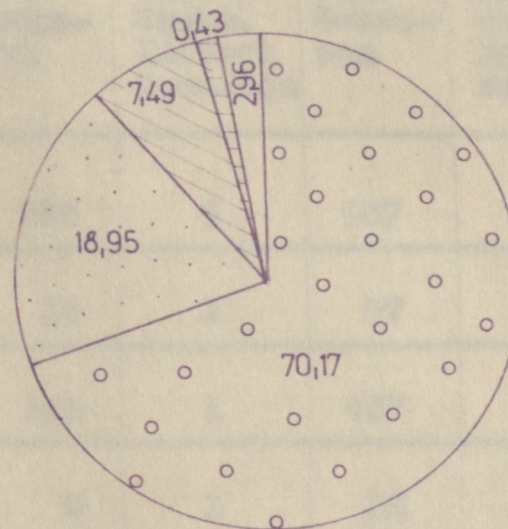

1.sz. ábra

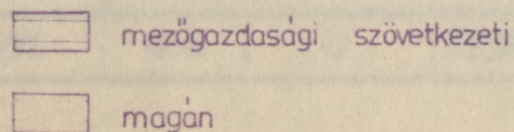
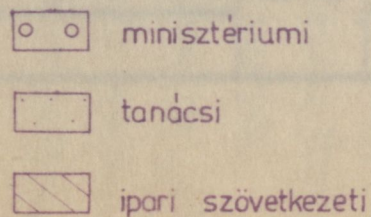
A tanulók létszámának megoszlása a gyakorlati oktatási hely szektora szerint (%)
(1977. IX. 15-i állapot)

Csongrád megye

600.sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet

Csongrád megye Ipari Szakmunkásképző Intézetei I. évfolyami tanulóinak meg-
oszlása a szülők foglalkozása szerint. /1977. IX. 15-i állapot./

7.sz. táblázat

Megnevezés			Fiú		Lány		Együtt		Az összlétszám	
			Össze- sen	Ebből a 600. sz Szakm. Intézet tanulója	Össze- sen	Ebből a 600. sz Szakm. Intézet tanulója	Mind össze- sen	Ebből a 600. sz Szakm. Intézet tanulója	Megyei	600.sz. Szakm. Intézet
Munkás- osztályhoz tartozó	fizikai dolgozó	foglalkozásu szülők gyermekének száma	705	313	282	5	987	318	62,5%	70,2%
	közvetlen term.irányító		78	32	19	1	97	33		
Szövetkezeti parasztság- hoz tartozó	fizikai dolgozó		304	100	123	1	427	101	25,9%	22,0%
	közvetlen term.irányító		16	8	6	1	22	9		
Értelmiségi és egyéb			105	28	35	1	140	29	8,1%	5,8%
Kisárutermelő,kiskereskedő			45	10	16	-	61	10	3,5%	2,0%
Összesen			1253	491	481	9	1734	500	100,0%	100,0%

dát képezik a munkásosztály gyermekei mint a megye iskoláinak összeségében, ami önmagában is növeli a pedagógusközösség felelősségét. Mivel intézetünkben ez az érték 70,2 %-ot mutat, megállapítható, hogy a nálunk oktatott szakmákban tanulók zömmel a szülői háztól kapták indíttatásukat. Az a tény viszont, hogy szövetkezeti parasztdiagnunk gyermekeinek száma relative alacsonyabb mint a megyei átlag. Szeged vonzáskörzetével függ össze. Mivel szakmunkástanulóink többségének /mintegy 90 %-ának/ szülei fizikai dolgozók, az e családokból érkező fiatalok sokoldalú kulturális, szociális és anyagi támogatását, társadalmi beilleszkedését társadalmi segítséggel is elő kell segítenünk. Természetesen a többi kategóriába /kisárutermelő, kiskereskedő, értelmiségi és egyéb/ tanulóink viszonylag kis hányada tartozik.

A fentiek előrebocsátása után nézzük meg a vállalatoknál történő oktató-nevelő munka sajátosságait!

Mindenekelőtt az oktató munka azon jellemzőire utalunk, melyeket korábbi fejezetben vagy fejezetekben elemeztünk, majd pedig egyéb ismérveit foglaljuk össze. Nem egyszer hangsúlyoztuk, hogy a tárgyi-dologi adottságok /főleg a bázisvállalatoknál/ általában kedvezőbbek, s hogy az oktató munka során kisebb pedagógiai tudatosság érvényesül, mint az intézeti tanműhelyben. A színvonalas, tervezzerű és tudatos pedagógiai munkára napjainkban a

korábbinál fokozottabb mértékben van szükség. Ez többek között abból adódik, hogy az ismeretanyag folyton nő, társadalmunk egyre magasabb szinten képzett szakmunkásokat igényel, s ugyanakkor annak oktatására relative mind kevesebb idő áll rendelkezésre. Különösen lényeges ennek hangsúlyozása ma, mivel 1975. IX. 1-től az egységes /tagozat nélküli/ képzés bevezetésével a gyakorlati oktatás óraszámja csökkent, valamint a vállalatoknál ma már általánossá vált szabad szombat miatt is redukálódott a gyakorlati oktatási idő. Az így kieső időt csak hatékonyabb pedagógiai munkával, jobb műszaki és egyéb feltételekkel lehet ellensúlyozni. Zárójelben itt kívánjuk megjegyezni, hogy az oktatásban résztvevő vállalatok, valamint a szakoktatók nagy száma, illetve a képzési terület sokrétűsége miatt a személyi és tárgyi feltételek nemcsak vállalatonként, hanem gyakran tanulócsoportonként is nagy eltérést mutatnak.

Napjainkban mind országosan, mind megyei, illetve intézeti vonatkozásban elmondható, hogy az oktatásban résztvevő vállalatok gyártmányszerkezete, termelési struktúrája jelentős mértékben rányomja bélyegét a tanterv teljesíthetőségére. Meg kell ugyanakkor ezt is jegyeznünk, hogy az oktatásban oly nagy szerepet játszó vállalatok alaptevékenysége a termelés, megítélésük a termelési mutatók alapján történik, s ilyen módon az elsődleges vállalati érdek ezeknek a javításához fűződik. Ez is tényező-

je annak, hogy több esetben a termelési érdek alá rendelik a szakmunkástanuló-képzést. Itt jut komoly szerep az iskolának, mikor ezeket a problémákat elemzi, feltárja, a szükséges lépéseket megteszi. Él a szakmunkástörvény adta jo- gaival, s ezért a kiegészítő gyakorlati oktatást, valamint a tanulók vállalatok közötti cseréjét - a tanterv minél jobb teljesítése érdekében - megszervezi és végrehajtja. Néhány vállalatról az is elmondható, hogy nem használják ki kellően az oktatási időt /az oktatási idő kihasználás kb. 60 %/. Ezért amikor az elvégzendő feladatok növekedé- sét elismerjük, szólnunk kell arról is, hogy még sok a kiaknázható tartalék is. Például jobb üzem- és munkaszer- vezéssel csökkenteni lehetne az állásidőt, az egynemű mun- kák arányát és változatosabb munkafeladatokat lehetne ad- ni tanulóinknak. Kedvező hatása lenne, ha minden szakok- tató ismerné és figyelemmel kísérné az elméleti oktatás anyagát abból a célból, hogy kapcsolatot teremtsen az el- mélet és a gyakorlat között és tudatosítsa a tanulóban az elméleti anyag gyakorlati alkalmazásának szükségességét és lehetőségét.

Ugyanakkor ezek az elvárások a szaktárgyak oktatói - a tanárok - felé is érvényesülnek, amikor az elméleti ismeretek elsajáttatásakor felhívják tanulóik figyelmét azok gyakorlatban való alkalmazásának lehetőségeire, s ami- kor e kétirányú folyamat a tanulóban találkozik, maradandóbb ismeretanyag kialakulását eredményezi.

Az is növelné a szakoktatók munkájának eredményességét, ha mélyebb összefüggéseiben ismernék a tantervi követelményeket. Nem egy szakoktatónál előfordul, hogy munkája során a bevezető foglalkozásra koncentrálna és nem tervezi meg kellően a napi foglalkozás többi részét.

Ahhoz, hogy a vállalati gyakorlati oktatás hatékonysága tovább növekedjék, még további tanműhelyek és csoportos oktatásra alkalmas munkahelyek kialakítására lesz szükség. S amikor a Magyar Tanácsköztársaság a szakmunkásképzésről szóló határozatában leszögezte, hogy - "Az ipari szakiskola mintaműzem lesz ... A primitív technikától a legmodernebb gépig végigvezetik mesterségének egész technikáján, hogy igazi, önálló szakmunkássá válják" /Bartos Erzsébet cikke, Fáklya, 1919. febr./ az oktatás mintaműzemben folyják, abban szerepet játszott az a felismerés, hogy a jól felszerelt tanműhelyben célirányos tervezőmunkával, a tanmeneti témáknak megfelelő munkák biztosításával az oktatás hatékonyságát nagyban lehet növelni. /Meg kell ugyanakkor megjegyezni, hogy csak néhány szakmát lehet tanműhelyben megteníteni./ Ma már egyre több közepesen, vagy jól felszerelt vállalati tanműhely létesül. Kár, hogy azok működéséhez oktatási-termelési tervek nem készülnek.

Gondot jelent, hogy néhány szakma /pl.: esztorgályos, géplakatos, vas- és fémszerkezetlakatos, stb./ tantervében előírtaknak intézeti tanműhelyben kb. 90-100 %-a, a vállalati oktatásban kb. 75-85 %-a a teljesíthető - a gé-

pek, a tárgyi feltételek hiánya miatt.

Ma még elmondható, hogy a vállalati tanulófelelősök igen kis hányada /kb. 15 %-a/ rendelkezik pedagógiai képzettséggel. Jóllehet ez a részarány is az utóbbi évek pozitív változásainak az eredménye, melynek további emelése kedvező hatást fejtene ki az oktató-nevelő munkára. Itt kívánjuk azt is megjegyezni, ugyancsak kedvező hatást váltana ki a vállalati szakmunkásképzés egérezése, ha az üzemi középkádereket nagyobb érdekeltség /anyagi, erkölcsi/ fűzné a minőségi szakmunkásképzéshez.

Joggal apellálhatunk azok véleményére is, akik a képzés alanyai. Szakmunkástanulóink a vállalati képzésről alkotott véleményüket különböző fórumokon /ifjúsági parlament, KISZ ülések, osztályfőnöki órák, vállalati termelési tanácskozások, stb./ kinyilvánítják. E vélemények összefoglalását adjuk akkor, amikor elmondjuk, hogy szeretik és elismerik a vállalatoknál folyó gyakorlati foglalkozásokat.

A tanulók elmondták, hogy az esetenként vagy általában jobb felszereltségű üzemi műhelyek ellenére a legtöbb hasznosítható ismeretanyagot a pedagógiai felkészültséggel rendelkező, s a tantervi előírásokhoz jobban reagező főhivatású szakoktatóktól kapták. Ez érthető is, hiszen a vállalati állományú szakoktatók személyének kijelölésénél előfordul, hogy a pedagógiai rátermettség figyelmen kívüli hagyásával csupán szakmai eredményeik a dön-

tőek. Ezért az iskola arra törekszik, hogy minden vállalati szakoktató megbízásánál a pedagógiai szempontok is érvényesüljenek.

Az ifjúság elmondja, hogy véleményük szerint ott fordítanak nagyobb gondot képzésükre, ahol égető a munkaerőhiány /Pl.: XI. AFIT vállalatnál/. Máshol viszont még a társadalmi szervek sem tárgyalják önálló napirendi pontként a szakmunkásképzést. A tanulók azt is elmondják, hogy a vállalatoknál több esetben kifogásolható azoknak a gépeknek az állapota, amelyeken ők gyakorolnak. Ez a vélemény megalapozott. Ugyanakkor pozitívan nyilatkoztak arról a tényről, hogy lehetőségük van különböző gépeken dolgozniuk, tanulmányozhatják a termelési folyamat egész vertikumát, szakoktatóik segítségével bele tudják helyezni az általuk végzett munkafolyamatot, s a termék elkészülése /jó minősége/ sikerélményhez vezet. Ezáltal örömet lelnek a munkában, vágyat ébreszt bennük, hogy a munkadarabot, később a teljes munkafolyamatot önállóan készítsék el. Terveket szőnek későbbi alkotó tevékenységükről. Tisztelet ébred bennük a jól képzett szakmunkások - legtöbbször szakoktatójuk - iránt, bennük találják meg a példaképet és ugyanakkor elítélik és szóváteszik a lazaságokat.

Legfontosabb tevékenységünk a szakma elsajátítása mellett tanulóink életkori sajátosságaiból adódóan a ne-

velés. E tevékenységünk akkor lesz eredményes, ha az nem spontán, hanem célirányos, pedagógiai tudatosságtól áthatott, jól átgondolt, módszertanilag megfelelő, s a nevelés minden területére kiterjed. Az e téren elért eredmények mellett igen sok még a kiaknázatlan tartalék. A nevelés valamennyi eszközét fel kell használnunk annak érdekében, hogy kommunista jellemvonásokkal rendelkező jó szakembereket képezzünk. Ezért nemcsak tevékenységünket, hanem környezetünket is úgy kell formálni, hogy e célnak megfeleljen.

A környezet formálásának egyik legfontosabb területe a jó példa biztosítása. Mivel a tanulókra azok hatnak legerőteljesebben, akikkel közvetlen érintkezésbe jutnak, igen fontos, hogy szakoktatói, munkatársai mindenben példát mutassanak. A szakoktatók megjelenése, öltözködési módja, művelt magatartása, életfelfogása, munkához való viszonya, magánélete, politikai megnyilvánulása, társadalmi arculata folyamatosan hat a tanulókra és ezáltal észrevétlenül alakítja, a maga hasonlatosságára formálja őket. A környezet személyes példaadásának ebben áll nagy ereje. Ezért káros, ha a követendő példa mellett olyan negatív megnyilvánulásokat is tapasztalnak, amelyek káros hatást fejtenek ki bennük, lerombolják az addig felépítetteteket. Ha a tanuló például azt látja, hogy a vállalatnál egyesek nem dolgozzák végig a munkaidőt, vagy italoznak, alkoskodnak, stb. igen nehézé válik a szakoktató munkája. Amíg

az intézeti tanműhelyben szinte kivétel nélkül csak pozitív hatások érik a tanulókat, addig a vállalatnál a jó példák sokasága mellett a fenti példákkal is találkozunk. A pedagógiaiilag jól felkészült szakoktató feladata ekkor tárgyilagosan megmagyarázni a hibák okát, káros következményeit és megmutatni elkerülésüknek módját. Ha ez nem marad el, a tanuló a negatív példából is pozitív következtetést von le erkölcsi tekintetben. A példák nevelő ereje meghatározódik, ha tanulóinkkal azokat megbeszéljük, elemezzük, értékeljük. E felelősségteljes munkát nem háríthatjuk kizárólag a szakoktatóra. Munkájához nagy segítséget nyújthatnak a társadalmi szervek /a vállalati KISZ szervezettel ilyen témakörből szervezett politikai ankét, stb./, amellyel azonban a jelenlegi gyakorlatban még csak ritkán találkozunk.

Nagy a nevelőereje a tanulóknak eszményképének is. Mivel az eszménykép önmagától nem vonul be az ifjúság életébe, tervezett nevelőmunkánkkal kell azt elősegíteni. E téren már ezt is eredménynek könyvelhetjük el, ha tanulóink büszkéek arra, hogy az adott vállalatnál sajátítják el a szakmát, és hogy a vállalat közösségének ők is tagjai. A vállalati kollektíva /szocialista brigád/, vagy annak valamely kiemelkedő személyiségének tisztelete lelkesítő példaként hathat a tanulóra, a célul tűzheti annak követését a mindennapokban.

Tekintettel arra, hogy a mindenoldaluan, harmonikusan fejlett, elméletileg és szakmailag sokoldaluan képzett, munkaszerető, szocialista világszemlélettel és erkölccsel rendelkező személyiség kialakítása hosszú folyamat eredménye, oktató-nevelő tevékenységünket úgy kell megszerveznünk, hogy az egységes folyamat legyen. A nevelési folyamat tényezői közül /család, kollégium, iskola, ifjúsági mozgalom, társadalom, vállalat/ az utóbbira koncentrálunk annak hangsúlyozása mellett, hogy a nevelési folyamat a felsoroltak dialektikus együttműködéséből áll elő. A szakmunkásképzés során arra kell törekednünk, hogy a tudatos és tervezett nevelő munkát végző iskola legfőbb segítője e téren a vállalat legyen. Erre többszörösen is állíthatunk: egyrészt mert a nevelés kollektív jellegű, hisz a nevelés csak a közösségben és a közösség által végezhető, másrészt pedig tanulmányi idejüknek nagyobb hányadát tanulóink a vállalatoknál töltik.

Azt is el kell mondanunk, hogy a vállalati körülmények között általában nehezebb a nevelési beszélgetések folyamatos megtartása e általában a nevelési lehetőségek kihasználása. Sajnos a gyakorlat azt mutatja, hogy a vállalati képzés során legtöbbször aktuális, illetve utólagos nevelés folyik. Számtalanszor előfordul, hogy akkor használják a nevelés eszközeit, amikor a tanuló valamilyen hibát követ el /kések, vagy más módon zavarja a foglalkozás rendjét, selejtes munkadarabot állít elő, stb./.

tehát úgy is mondhatnánk, hogy a nevelés sokszor a követelésre és büntetésre korlátozódik, s az egyéb hatékony eszközökkel, módszerekkel ritkábban élnek. Azt is el kell ugyanakkor ismernünk, hogy a követelésnek nagy a nevelő ereje, amelyet Makarenko így fogalmazott meg: ... "minél többet követelni az embertől, de egyben minél jobban becsülni az egyéniséget. A mi dialektikánkban ez szigorúan véve egy és ugyanaz: amikor sokat követelünk valakitől, ebben már bennefoglaltatik tiszteletünk iránta; éppen ezért tiszteljük őt, mert követelünk tőle és mert követelésünk teljesül." Tehát a nagy pedagógus egyéniség azt tanította, hogy legyünk igényesek a tanulókkal szemben, támaszkodjunk erőfeszítést igénylő, de teljesíthető követelményt, ugyanakkor tiszteljük, bizzunk benne és ismerjük el teljesítményét. Sajnos nem élnek szakoktatóink eleget a jutalmazás eszközével, holott tudvalevő ennek serkentő hatása. Fogyatékosága a gyakorlati oktatásban rejlő nevelésnek az is, hogy a vállalatoknál nem kapják meg kellően az átfogó, jövőbe tekintő szemléletet. Nem mutatnak rá kellően a jelenlegi helyzet megváltozásának útjaira, a fejlődés perspektívájára. Eredménynek könyvelhető el azonban az, hogy legtöbb vállalatunknál folyó nevelőmunka eredményképp tanulóink az üzemben akarják megtalálni számításaikat, életcéljukká a munkásélet válik.

A fentiekben az oktató és nevelő tevékenységet csak didaktikai célból választottuk szét, hiez a szakmunkásképzés során az oktató-nevelő munkánk egységes folyamatot alkot, mely folyamatból hol az oktatás, hol a nevelés mozzanatai kerülnek előtérbe.

JAVASLATOK

Értekezésemben - a célkitűzésnek megfelelően - erre törekedtem, hogy felvázoljam a vállalatoknál történő szakmunkásképzés jelenlegi helyzetét, rámutatva a különböző feszültségekre, problémákra is. Munkám során nemcsak a vállalati gyakorlati oktatás kérdéseire szorítkoztam, hanem a mélyebb összefüggések feltárása végett igyekeztem ezt a szakmunkásképzés egészébe belehelyezni. Több esetben összehasonlítást tettem az intézeti tanműhelyi, valamint a vállalati gyakorlati oktatás között, s nemegyszer - a képzés relatív helyének megítélése céljából - megyei, illetve országos kitekintést eszközöltem.

Amikor arról szólnak, hogy a magyar szakmunkásképzés felezabadulásaunk óta milyen hatalmas utat tett meg, s fejlődésének ma is egy intenzív szakaszában vagyunk, a fennálló problémák orvoslása végett néhány javaslattal élünk.

Iekolánkhöz hasonlóan a megye többi Ipari Szakmunkásképző Intézetében tevékenykedő szakoktatók - s ugyanígy a vállalati szakoktatók - közül kevés rendelkezik pedagógiai végzettséggel. Ezért célszerűnek látszana Bács és Békés megyék szakoktatóival együtt képzésükről Szegeden gondoskodni, mivel a feltételek itt teljes mértékben adottak.

Meg kellene oldani továbbá az intézeti és vállalati

szakoktatók rendszeres együttes továbbképzését is.

Nagy szükség lenne - főképp a vállalati állományu szakoktatók /főhivatásu és szakmunkás-szakoktatók, mesterek/ - részére kidolgozni egy olyan kézikönyvet, amely az oktatással-neveléssel kapcsolatos legalapvetőbb pedagógiai, didaktikai, pszichológiai, stb. ismereteket magába foglalna.

A gyakorlati oktatás szakdidaktikájával és szakmódszertanával tudományos körökben is viszonylag kevesen foglalkoznak, s még számos kimunkálatlan területe van. Ilymódon elmarad mind a szakdidaktika és szakmódszertan egyéb ágaitól, mind pedig az igényektől. A kutatás-tervezés és irányítás során nagyobb teret kellene biztosítani e fontos területnek.

Az iskola bázisvállalataival közösen állítson össze általános műveltségfejlesztő programot. Ehhez egyrészt igényelni kellene a tanácsok segítségét, másrészt figyelembe kellene venni ebben a kulturotthonok, muzeumok, színházak, könyvtárak, stb. által nyújtható feltételeket is.

Kivánatos lenne, ha a vállalataink a területükön folyó szakmunkásképzést - az iskolával közösen - megvizsgálják, s gazdasági, párt és szakszervezeti vezetésük a munka megjavítása érdekében határozatokat hozna. A vállalatok ellenőrzésekor és értékelésekor azok szakmunkásképzési tevékenységét is figyelembe kellene venni.

Célszerű lenne a szakmunkásképzésben közvetlenül vagy közvetve résztvevő vállalati dolgozók premizálását a termelési mutatókon túl ahhoz is kötni, miként biztosították az oktató-nevelő munka feltételeit és területükön milyen a szakmunkásképzés színvonala.

Tovább kell javítani az iskola-vállalat kapcsolatát. Fel kell hívunk vállalataink figyelmét arra, hogy 1980 után ismét növekvő létszámú szakmunkástanuló gyakorlati oktatásáról kell gondoskodnunk, melyre már most fel kell készülnünk. Ennek érdekében a vállalatoknál történő gyakorlati oktatás személyi és tárgyi feltételeit a tanműhelyek számát és felszerelésüket, a munkahelyi feltételeket, tovább kell javítani. A vállalatok készítsenek rövid és középtávú szakmunkásképzési terveket.

A szellemi és az anyagi erőforrások hatékonyabb kihasználását szolgálja, ha a vállalatok - élve a szakmunkásetörvény adta lehetőségeikkel - közösen létesítenének magas műszaki-technikai színvonalat megtestesítő tanműhelyeket.

Érvényt kellene szerezni az 1/1972/I. 18./ MDM sz. rendeletnek, miszerint a vállalati oktatókat intézeti állományba kell átvenni. /E rendelet megvalósításának jelenleg még pénzügyi akadályai vannak./

Itt szeretnék köszönetet mondani Dr. Ágoston György
tanszékvezető egyetemi tanárnak, a pedagógiai tudományok
doktorának, dolgozatom megírásához nyújtott segítségéért,
hasznos tanácsaiért.

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. sz. táblázat: A Csongrád megyei Ipari Szakmunkásképző Intézetek állományába tartozó főhivatásu szakoktatók létezése munkakör szerint
/1977. IX. 15.-i állapot/
2. sz. táblázat: Kimutatás a 600. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet főhivatásu szakoktatóinak képzettségéről
/1977. IX. 15.-i állapot/
3. sz. táblázat: Főhivatásu intézeti szakoktatók műszaki végzettsége
/1977. IX. 15.-i állapot/
4. sz. táblázat: Kimutatás a Csongrád megyei Ipari Szakmunkásképző Intézetek "vállalati állományu" szakoktatóiról
/1977. IX. 15.-i állapot/
5. sz. táblázat: A szakmunkásképző intézet kapcsolatrendszere
6. sz. táblázat: A 600. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet tanulóinak létezése szakmanként, évfolyamonként és a gyakorlati oktatás formái szerint
/1977. IX. 15.-i állapot/
7. sz. táblázat: Csongrád megye Ipari Szakmunkásképző Intézetei I. évfolyamu tanulóinak megoszlása a szülők foglalkozása szerint
/1977. IX. 15.-i állapot/

ÁBRAJEGYZÉK

1. sz. ábra: A vállalati gyakorlati oktatásban részt-
vevő tanulók koncentrációja
/1977. IX. 15.-i állapot/
2. sz. ábra: A tanulók létszámának megoszlása a gyakor-
lati oktatási hely ezektora szerint /%/
/1977. IX. 15.-i állapot/

IRODALOMJEGYZÉK

Abonyi Gyula: Észrevételek önképzésről, szakirodalomról.
Szakmunkásnevelés 1977. febr. 22. p.

A magyar szakmunkásképzés fejlődése és korszerűsítésének
reformtervei. /Kiadta a Munkaügyi Minisztérium
Szakoktatási Főosztálya./ Budapest 1969. 18. p.

A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusa 1975.
márc. 17-22. Kossuth Könyvkiadó 1975. 244. p.

1019/1976. /VI. 24/ Mt. h. számú határozat "A szakközép-
iskolák és a gyakorlati képzésben közreműködő
vállalatok együttműködéséről, valamint a szakközép-
iskolákban folyó szakmunkásképzés egyes kérdéseiről"
/Művelődésügyi Közlöny XX. évf. 14. szám 606-608. p./

A szakmunkásképzés, a munkás és középkader továbbképzés
fejlesztésének főbb tényezői, irányai és munka-
-programja az V. ötéves terv időszakában /Munka-
ügyi Minisztérium Szakoktatási és Továbbképzési
Főosztály 453-1/1976.VIII.2. 32. p./

2038/1973./XI.13./ Mt. h. "A szakmunkásképzés korszerű-
sítésének és az anyagi ellátás fejlesztésének
meggyorsításáról, valamint a vállalatok szerepé-
nek fokozásáról" Határozatok Tára, XXII. évf.
29. szám 3. p.

13/1969/XII.30/ MÜM sz. "A szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény módosított, egységes szerkezetbe foglalt szövege" Munkaügyi Közlöny 1975. júl. 24. 10. szám 329-376. p.

111/1972/10/ MÜM sz. utasítás "A szakmunkásképző iskolák és az önálló szakmunkástanuló kollégiumok egységes rendtartásának bevezetéséről. 272. p.

A szocialista iskola vezetéséről /Szerk.: Kiss Gyula/
Tankönyvkiadó Budapest, 1970. 145. p.

Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.
/Az MSZMP KB 1972. június 14., 15.-i ülése
/Kossuth Könyvkiadó, 1972. 102. p.

Az iskola és a vállalat kapcsolatának időszerű kérdései
a szakmunkásképzésben. Szakmunkásnevelés 1974.
jun. 8-10. p.

10003/1971. számú Munkaügyi Minisztérium Szakoktatási
Főosztályi rendelkezés "Az egyéni munkahelyen foglalkoztatott szakmunkástanulók gyakorlati oktatásának irányításáról, ellenőrzéséről és az ellenőrző szakoktatók feladatairól" 8. p.

Az Ikerus Karosszéria és Járműgyár vezérigazgatójának
30/1976. sz. utasítása "A vállalati szakmunkásképzés feltételeinek szabályozása" tárgyában, Budapest, 1976. okt. 5. p.

A X. Volán vállalat 1976-80-as évekre szóló Kollektív Szerződése mellékletként kiadott "Oktatási szabályzat" X. Volán Vállalat 1976. 7. p.

Az építésügyi és városfejlesztési miniszter 10/1973.

/Ép. Ért. 23./ ÉVM számú utasítása "A vállalatban belüli képzésről és továbbképzésről"

Építésügyi Értesítő 1973. július 23. szám 16-18. p.

Ágoston György: A kommunista erkölcs tartalma és az erkölcsi nevelés feladatai

Tankönyvkiadó 1962. 218. p.

Ágoston György: A pedagógia alapfogalmai és a nevelési célrendszer Akadémiai Kiadó, Budapest 1976. 181. p.

Ágoston György: Gondolatok a korszerű oktatásról

Ped. Szemle 1973. 4. szám 308-313. p.

Ágoston György: Neveléstudományok Tankönyvkiadó, Budapest 1972. 319. p.

Bagics Lajos - Hauptert József: Diákparlament a szekciók tükrében II. Szakmunkásnevelés 1975. május 25-26. p.

Biró Ottó: A szocialista munkaerkölcs főbb kérdései.

Kézirat

Bolla József: Az iskola és az üzem együttműködéséről

Szakmunkásnevelés 1976. febr. 20-21. p.

Feladatok, szervezeti formák és módszerek a vállalati
/üzemi/ iparitanulóképzésben /Munkaügyi Minisztérium
Módszertani Intézete 1962/ 57. p.

Felhívás a vállalatok, szövetkezetek munkásaihoz, veze-
tőihez, szocialista brigádjaihoz, a szm. képző is-
kolák nevelőtestületeihez. Szakmunkásnevelés 1975.
szept. 7. p.

Gál Róbert: A szakmunkásképzést befolyásoló tényezőkről.
Társadalomtudományi Közlemények 1973. 3. szám 3-24. p.

Hingyi Gábor - Kónya Ferenc: Kihasztnálatlan lehetőségek
a szakmunkástanuló-képzésben. Népi ellenőrzés XIX.
évf. 7. szám. 19-24. p.

Huezonőtéves a szocialista szakmunkásképzés /Segédanyag
a szakmunkásképző iskolák osztályfőnökei számára/
Oktatási Minisztérium 1975. 22. p.

Itelszon: A középfoku szakoktatás metodikája. Tankönyv-
kiadó Budapest 1967. 311. p.

Józsa Üdön: Oktatás, szakképzés, népgazdaság. Közgazd.
és Jogi Könyvkiadó Budapest 1969. 267. p.

Juhász Ferenc - Nádor György: A szakmunkásképzés reform-
ja és az új generáció nevelése. Munkaügyi Szemle
14. 1970. 4. szám 158-165. p.

Kaszás Imre: Néhány gondolat az intézetvezetés pedagógiai
feladatairól. Szakmunkásnevelés 1971. febr. 3-5. p.

Keszthelyi István: Árnyékos oldalon /A szórványképzésről/ Szakmunkásnevelés 1975. máj. 20. p.

Kézikönyv a szakmunkásképzésre vonatkozó jogszabályok alkalmazásához. MŰM Budapest 1972. 392. p.

Klinger Ádám: Tennivalóink a szakmunkásképzés területén a jelen és a jövő érdekében. Művelődésügyünk 19. 1972. 54-57. p.

Kornidusz Mihály - Molnár Gyula: A szakmunkásképzésről. Pártélet 1965. 6. szám 19-22. p.

Kovács György Attila: Oktatás és gyakorlat. Népszabadság 1978. jan. 21. 1. p.

Kristály Mátyás: Együtt könnyebb. Szakmunkásnevelés 1975. ápr. 7-8. p.

Létési István: A gyakorlati oktatás és a vállalatok. Szakmunkásnevelés 1974. június 8-10. p.

Marechalco Gusztáv: Iskolai tapasztalatok a vállalati együttműködésről. Szakmunkásnevelés 1974. ápr. 14-15. p.

Mezei Gyula: Szakmunkásnevelés Budapesten. Népszabadság 1977. XII. 28.

Mérlegen az elmúlt tanév munkája. Szakmunkásnevelés 1975. okt. 1-4. p.

Mérő Miklós: Képzettebb szakmunkásokat. Népszabadság 1978. június 15. 3. p.

Molnár Emil: A gyakorlati oktatásra való felkészülés feladatai. Budapest 1969. 280. p.

Nagy Imre: A szakmunkásképzés. Magyar Hírlap 1977. jul. 31. 5. p.

Nagy Imre: A szakmunkásképzés ma és holnap. Népszabadság 25. 1967. 217. szám 3. p.

Nagy Sándor: Didaktika. Tankönyvkiadó. Budapest 1972. 237. p.

Nádor György: Új törvény a szakmunkásképzésről. Munkaügyi Szemle. 1969. 11. szám 417-420. p.

Országos közoktatáspolitikai aktiva 1972. szeptember 20. /Az MSZMP KB 1972. június 15.-i - az állami oktatás fejlesztéséről szóló - határozatával kapcsolatos feladatokról./ Kossuth Könyvkiadó 1972. 111. p.

Összefoglaló jelentés a szakmunkás-tanulók élet és munkakörülményeinek vizsgálatáról. Csongrád megyei Népi Ell. Biz. 1976. 1-24. p.

Pápai Béla: A magyar szakoktatás helyzete és problémái. Magyar Pedagógiai Társaság 1971. 65-86. p.

Pápai Béla: A szakmunkásképzés tapasztalatai, tanulságai és a közvetlen kilátások. Szakmunkásnevelés 1975. jan. 1-4. p.

Pápai Béla: Munkásnevelés, munkásképzés, munkástovábbképzés. /Szakmunkásképző iskolai vezetők továbbképzése/ Munkaügyi Minisztérium 1974. 222. p.

Pápai Béla: Számvetéssel - az új tanév elé. Szakmunkásnevelés 1975. jan. 1-4. p.

Párthatározatok gyűjteménye. /Szakmunkásképző iskolai vezetők továbbképzése/ Munkaügyi Minisztérium 1974. 214. p.

Polgár Péter: A vállalati érdekeltség néhány kérdése az építőipari szakmunkásképzésben. Szakmunkásnevelés 1974. május 12-14. p.

Sarkadi László: Munkaerőtartalék vagy szakmunkásnevelés. Középfoku Szakoktatás. 1973. 10. szám 3-6. p.

Serege Gábor: A szakmunkásképzés 25 éve. Művelődésügyünk 15. 1970. 54-62. p.

Simon Sándor: Fémipari alapképzés szakmai gyakorlat. /Kézikönyv szakmunkásképző szakoktatók számára/ Budapest 1968. 298. p.

Somogyi Viktor: Céljaink és érdekeink azonosak. Szakmunkásnevelés 1974. jan. 17-19. p.

Sötér Edit: Szakmunkásképzésünk ma. Népszabadság 1973. szept. 23. /Vasárnapi melléklet/ 1. p.

- Szemes József: Diákszemle a szakoktatás tükrében.
Szakmunkásnevelés 1975. április 24-26. p.
- Szakmai szint a szakmunkásképzés számára. /II. Kohó-
és gépipari szakmák/ Munkaügyi Minisztérium
Budapest 1970.
- Székelyné - Szokolosky: Didaktika. Tankönyvkiadó
Budapest 1972. 265. p.
- Szluke Emil: Tanműhelyek nélkül? Népszabadság 1977.
jul. 28. 4. p.
- Tervezési irányelvek ipari szakmunkásképző tanműhelyek
létesítéséhez. Munkaügyi Minisztérium Budapest
1974. 84. p.
- Tóth József - Pelácsik Gyula: A vasipari gyakorlati
oktatásvezetők kézikönyve. Budapest 1969. 222. p.
- Váradai Tibor: Tanműhelyek. Budapest 1966. 392. p.
- Vendég Sándor: A szakmai képzés három évtizede.
Középfoku Szakoktatás 1975. 3. szám 1-27. p.
- Vendég Sándor: Általános és szakmai képzés a szakkö-
zepiskolákban. /A pedagógia időszerű kérdései ha-
zánkban/ Budapest 1967. 94. p.
- Vendég Sándor: Általános képzés és szakosodás. /A mű-
velődési anyag kiválasztásának elvi alapjai a szak-
mai-műszaki képzésben/ Budapest 1973. 219. p.

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
BEVEZETÉS	
1. A szakirodalom összefoglalása	3
2. Az alkalmazott módszer	15
A VÁLLALATI SZAKMUNKÁSKÉPZÉS SZEMÉLYI FELTÉTELEI	16
1. Szakmai felkészültség, iskolai végzettség, szakmai gyakorlat	
2. Pedagógiai végzettség	
3. Materialista világnézet, politikai tájéko- zottság	
4. Általános műveltség	
5. Erkölcsi tulajdonságok	
6. Érdeklődés az új iránt, permanens tanulás, az önképzés igénye	
7. Előadókészség, hibátlan beszéd	
A SZAKMUNKÁSKÉPZŐ INTÉZET ÉS A VÁLLALATOK KAPCSOLAT- RENDSZERE. VÁLLALATI SZAKMUNKÁSKÉPZÉS	37
1. A szakmunkásképző intézet és a vállalatok kapcsolatrendszere	37
A vállalat képzéssel kapcsolatos köteleességei	39
Az iskola feladatai a vállalat keretében fo- lyó gyakorlati oktatással kapcsolatban	51

2. Szakmunkásképzés a vállalatoknál	67
JAVASLATOK	85
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	89
ÁBRAJEGYZÉK	90
IRODALOMJEGYZÉK	91

/1977. IX. 15.-i állapot/

6. sz. táblázat

S z a k m a		Csoportos oktatásban								Üzemi munkahelyen				Nem csoportos /szórvány/ oktatásban				A tanulók száma összesen							
		Iskolai				Üzemi																			
		tanműhelyben																							
		I.	II.	III.	e-gyütt	I.	II.	III.	e-gyütt	I.	II.	III.	e-gyütt	I.	II.	III.	e-gyütt	I.	II.	III.	e-gyütt				
Száma	M e g n e v e z é s e	évfolyam				évfolyam				évfolyam				évfolyam				évfolyam				évfolyam			
204	Hegesztő					21	15	-	36									21	15	-	36				
210	Úntó					12	14	-	26					-	-	12	12	12	14	12	38				
301	Autószerelő	21			21		25		25		16	34	50	6	9	24	39	27	50	58	135				
302-1	Közp. fűtés és csőhál. szerelő	39			39						25	30	55		3		3	39	28	30	97				
302-2	Víz-, gázvezeték és készülékszerelő	22			22						27	26	53	1	1	6	8	23	28	32	83				
303-1	Esztergályos	22			22		17		17			22	22		9	15	24	22	26	37	85				
304-1	Diesel-mozdony szerelő	8			8										8	5	13	8	8	5	21				
304-3	Géplakatos	69			69		22	13	35		29	31	60	-	2	17	19	69	53	61	183				
305	Karosszérialakatos	40			40		15	17	32		30	16	46	2	6	2	10	42	51	35	128				
307-2	Vas- és fémszerkezet lakatos	3			3		12	11	23									3	12	11	26				
308	Szerszámkészítő	6			6									-	4	12	16	6	4	12	22				
503	Villanyszerelő	18			18	14	36	25	75			11	11	1	2	3	6	33	38	39	110				
610	Távközl. techn. hálózat-szerelő					5	10	-	15					-	-	12	12	5	10	12	27				
611-1	Átviteltechnikai műszerész													3	2	-	5	3	2	-	5				
611-2	Kapcsolástechnikai műszerész					18	-	-	18					-	7	-	7	18	7	-	25				
801	Gumigyártó													-	-	1	1	-	-	1	1				
1501	Címfestő													8	2	-	10	8	2	-	10				
1601	Ács-állványozó													4	3	3	10	4	3	3	10				
1603	Épületburkoló									12	17	-	29			4	4	12	17	4	33				
1605	Fapedlőző és műanyag-burkoló									29	15	8	52	4	-	5	9	33	15	13	61				
1608	Kőműves									56	34	32	122	1	3	-	4	57	37	32	126				
1609	Működőkészítő													2	-	3	5	2	-	3	5				
1611	Szobafestő és mázoló									52	36	26	114	1	1	4	6	53	37	30	120				
1614-2	Vasbetonszerelő														1		1		1		1				
Összesen		248	-	-	248	70	166	66	302	149	229	236	614	33	63	128	224	500	458	430	1388				
Az összlétszám %-ában					17,86				21,75				44,25				16,14								
Megyei összesítés /7 Ipari Szakm. Int. adatai/		670	129	-	799	520	628	299	1447	331	507	460	1298	213	386	482	1081	1734	1650	1241	4625				
A megyei összlétszám %-ában					17,27				31,28				28,06				23,39								